

Motion till riksdagen 2025/26:2818

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

En svensk utvecklings- och biståndspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Inledning.....	9
1 En orättvis värld	10
1.1 En kombination av katastrofer.....	11
1.2 Det globala biståndsraset	12
1.3 Sveriges roll i världen.....	13
2 Utvecklings- och biståndspolitik	14
2.1 Regeringens reformagenda för biståndet.....	14
2.2 Enprocentsmålet	15
2.3 Ägandeskap och rättighetsperspektiv	16
2.4 Ett omfattande stöd till Ukraina utan att glömma resten av världen	16
2.5 Regeringen har avskaffat Sveriges politik för global utveckling	17
2.6 Regeringens ointresse för de globala målen	17
3 Demokrati och mänskliga rättigheter	18
3.1 En feministisk utrikes- och utvecklingspolitik	20
3.1.1 Ökad mätbarhet i biståndet	22

3.1.2 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).....	23
3.1.3 Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser	24
3.2 Migration och en mänsklig flyktingpolitik	25
3.2.1 Migrationspolitiska villkor i strid med ett effektivt bistånd	26
3.3 Barns rättigheter.....	26
3.3.1 Rätten till utbildning	28
3.3.2 Rätt till vaccination	29
3.4 Hbtqia-frågor i utvecklingspolitiken.....	29
3.5 Funktionsnedsättningsperspektiv i utvecklingspolitiken.....	31
3.6 Fackliga rättigheter i utvecklingspolitiken	31
3.6.1 Fackföreningsrörelsen.....	32
4 Klimaträttvisa	33
4.1 Hållbart jordbruk	35
4.2 Vatten, sanitet och hygien.....	36
5 Vapenexport	38
6 Skatteflykt och skatteundandragande	38
7 EU:s utvecklingspolitik	39
8 Handel och företags ansvar	41
Skuldavskrivningar.....	43
8.1 IMF och Världsbanken	45
9 Biståndets utformning	47
9.1 Värna biståndet	48
9.2 Öka biståndets förutsägbarhet.....	49
9.3 Civilsamhällets och folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken	51
9.3.1 Slopade informationsstöd	51
9.3.2 Ett ökat egenfinansieringskrav.....	52
9.3.3 Antalet transaktionsled.....	53
9.3.4 Forskningssamarbeten.....	53
9.3.5 Fredsrörelsen.....	54

9.4 Privatsektorbistånd	54
9.5 Stöd till partianknutna organisationer (PAO)	55
9.6 Det multilaterala biståndet	56
9.7 Biståndet till Palestina och UNRWA	57

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med en plan för att skyndsamt återställa enprocentsmålet där Sverige avsätter minst 1 procent av BNI för internationellt utvecklingssamarbete och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska eller migrationspolitiska villkor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en strategi för att stödet till Ukraina ska ske i form av additionella medel, utöver biståndsbudgeten, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en politiskt sammansatt kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör integrera analys av civilsamhällets villkor och förslag för att främja civilsamhällets demokratiska utrymme i samtliga strategier som rör utvecklingssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta en strategi för att öka samverkan med andra stater i syfte att värna det demokratiska utrymmet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för effektiv finansiering i samklang med biståndseffektivitetsagendan till civilsamhället i multilaterala organisationer och i den internationella givarsamordningen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges utvecklingspolitik ska genomsyras av ett uttalat jämställdhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att skydda, försvara och stödja det lokala civilsamhället i deras arbete för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara en tydlig röst för SRHR, och särskilt rätten till abort, sexualundervisning och hbtqia-personers rättigheter, i FN och andra internationella sammanhang och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrevet för Folke Bernadotteakademin för 2026 bör uppdra åt myndigheten att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte ska ställa migrationspolitiska villkor i samband med utvecklings- och biståndspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slå fast att Sverige som såväl enskilt land som medlem i EU aldrig ska medverka till att bistånd används för att stoppa människor på flykt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på att stärka barnrättsperspektivet i utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som såväl enskilt land som medlem i EU och FN bör verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utvecklingssamarbetet bör verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utrikes- och utvecklingspolitiken bör uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor, kvinnor och icke-binära samt trans- och intersexpersoner och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtqia-organisationer kan förstärkas och göras mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målsättningar kring funktionsnedsättning bör skrivas ut så att insatser blir mätbara och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Global Deal får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att den svenska nationella kontaktpunkten har tillräckliga resurser och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör prioritera bistånd inom jordbruk till småskaliga bönder och agroekologiska metoder och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utöka stödet till civilsamhällesorganisationer i partnerländer och i Sverige inom bistånd till jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som såväl enskilt land som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken, bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur de ska nå sina biståndsmål och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som EKN och SEK bedriver och tillkännager detta för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som i EU och FN bör agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en fortsatt revidering av röstfördelningen i IMF:s och Världsbankens högsta beslutande organ, guvernörsstyrelsen, för att öka utvecklingsländernas inflytande och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i IMF och Världsbanken bör verka för en reformering av institutionernas makroekonomiska krav för att öka möjligheterna för låntagare att själva utforma sin ekonomiska politik och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att stoppa att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att biståndet värnas och att kostnader för flyktningmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd och tillkännager detta för regeringen.

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur biståndets bristande förutsägbarhet till följd av växelkursfluktuationer kan motverkas och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur banker kan säkerställa transaktioner genom biståndsaktörer för att utföra biståndsinsatser i s.k. högriskländer och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återställa informationsstödet och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förändrat regelverk för finansiering i syfte att underlätta för mindre organisationer att bedriva biståndsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Sida att inte begränsa antalet avtalsled så som föreslagits och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återställa forskningsbiståndet och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen omgående bör återinföra det avskaffade stödet till den svenska fredsrörelsen och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa långsiktig finansiering till fredsorganisationer i syfte att upprätthålla ett starkt civilsamhälle som kan granska regeringens beslut och bidra till debatt och folkligt engagemang i försvars- och säkerhetspolitiska frågor och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa den svenska politikens utvecklingsmål inom ramen för Sveriges arbete med Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Dac återgår till ett mer restriktivt regelverk vad gäller privatsektorbiståndet och tillkännager detta för regeringen.

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige snarast bör återupprätta stödet till det ekumeniska följeslagarprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige snarast bör återupprätta stödet till organisationer i Palestina och Israel som jobbar för demokrati, fred och mänskliga rättigheter och som fått sina bidrag indragna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Inledning

Vänsterpartiet vill se en rättvis och jämlik värld där alla människor har samma möjligheter och frihet att leva det liv de vill. Vi vill se en värld för nuvarande och kommande generation som inte överskrider planetens gränser. En värld där alla människor kan leva i frihet från fattigdom, frihet från orättvisor, frihet från våld, frihet från rasism, frihet till våra kroppar och till vår kärlek och frihet att se våra barn växa upp i trygghet och få den kunskap och det stöd som de behöver för att bli det bästa de kan. Vi vill att alla människor ska kunna ha ett arbetsliv där vi förverkligar oss själva och där vi får en god lön och pension. Varje människas frihet hänger samman med alla människors frihet, med ett samhälle som tillåter och gör den möjlig. Det är i rättvisa och jämlika samhällen som människors frihet växer sig som starkast.

Vi i Vänsterpartiet är mycket oroade över utvecklingen på utvecklings- och biståndsområdet. Sverige ska vara en röst för solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter världen över. Vi ska ha ett väl fungerande bistånd som utgår från mottagarnas villkor.

Regeringen och Sverigedemokraternas politik innebär ett paradigmskifte i en lång tradition av svensk biståndspolitik. Det etablerade enprocentsmålet har övergetts och ersatts med ett mål satt i kronor och ören. Samtidigt slår man fast att biståndet ska gynna svenska intressen och användas som ett verktyg för att uppnå migrationspolitiska villkor. Det är ett avsteg från själva grundprincipen om bistånd och strider mot principerna om effektivt bistånd. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen.

Vänsterpartiet har i denna motion inte för avsikt att redogöra för all vår politik för en mer rättvis och jämlik värld, utan presenterar här vår politik inom de områden där vi ser att Sverige har en viktig roll att spela som enskilt land, som medlem i EU eller inom världssamfundet. Läs gärna också vår motion Säkerhetspolitik för en fredligare värld (mot. 2025/26:V325).

1 En orättvis värld

Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. I stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande i den rika delen av världen och hos den rikaste delen av befolkningen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna.

Den extrema fattigdomen i världen minskade kraftigt under de senaste decennierna fram till 2016 för att sedan öka igen. Enligt FN:s utvecklingsprogram, UNDP lever 18,6 procent av världens befolkning i det man beskriver som akut flerdimensionell fattigdom.¹ De flesta av världens fattiga är barn.

Vår värld är trots en hel del förbättringar fortfarande präglad av djupa orättvisor. Klyftorna är stora mellan fattiga och rika människor, mellan fattiga och rika länder och mellan kvinnor och män. Den rikaste procenten äger lika mycket som de övriga 95 procenten.² Klyftan mellan rika och fattiga länder fortsätter att öka.³ Coronapandemin bidrog ytterligare till den ekonomiska ojämlikheten i världen.

Samtidigt ser vi hur demokratin är på tillbakagång runt om i världen. Reaktionära, patriarkala och rasistiska strömningar, ofta med stöd av en ekonomisk elit, skördar framgångar genom att rikta udden mot de redan mest utsatta och förstör miljön och klimatet. I denna tid behövs en kraftfull politik för jämlikhet, rättvisa och hållbar global utveckling.

Utvecklingsbiståndet syftar inte bara till att öka demokratin och mänskliga rättigheter för att göra världen mer rättvis och jämlik, det är också direkt konfliktförebyggande. Konflikter och krig börjar inte sällan i en kamp om resurser för överlevnad, grundat i fattigdom eller naturkatastrofer. Biståndet blir då ett sätt att motarbeta grunden för att en konflikt uppstår och därmed stoppa ännu mer lidande.

¹ UNDP, Global multidimensional poverty index 2024.

² Oxfam, Multilateralism in an Era of Global Oligarchy, 2024.

³ UNDP, Human Development Report 2025.

1.1 En kombination av katastrofer

Världsbanken beräknar att 8,5 procent av världens befolkning lever i extrem fattigdom, dvs. på mindre än 2,5 USD per dag.⁴ Nästan hälften av världens befolkning, 44 procent lever i det Världsbanken beskriver som fattiga, dvs. mindre än 6.85 USD per dag. Med bara fem år kvar är de flesta av målen i Agenda 2030 inte längre möjliga att nå.

Mycket i världen går åt rätt håll. Vi lever längre, friskare och rikare liv. Men på avgörande punkter går vi i fel riktning. En rad globala kriser som överlappar varandra: klimatkrisen och naturkatastrofer, en växande ojämlikhet, höjda livsmedelspriser och ett växande antal krig och konflikter har lett till en kombination av katastrofer som slår hårdast mot de som redan har det svårast. Dessutom lider människor på många håll fortfarande av effekterna av coronapandemin.

Knappt hälften av jordens befolkning uppskattas ha något socialt skyddsnät.⁵ Globalt saknar en stor del av alla arbetstagare någon form av arbetslöshetsförsäkring. Dessutom arbetar två miljarder människor i den informella sektorn där många står utan tillgång till sjuklön, stöd vid arbetslöshet och ofta även fackliga rättigheter. Det är människor för vilka en ekonomisk kris får mycket kännbara följder. Eftersom kvinnor världen över är hårdare drabbade av fattigdom än män innebär en ökad fattigdom även att ojämställdheten ökar. Kvinnor får dessutom betala ett högt pris när mäns våld mot kvinnor ökar och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) får stå tillbaka som en konsekvens av fler krig och konflikter.

Särskilt allvarig är situationen för de miljontals människor som befinner sig på flykt eller i flyktingläger runt om i världen. I fattiga eller krigsdrabbade länder där bristen på såväl rent vatten som mediciner är alarmerande och där trångboddheten är stor är t.ex. översvämningar och torka förödande.

Ett exempel är den pågående svälten i Sudan. Läget beskrivs som världens värsta pågående humanitära kris. Nära hälften av landets runt 50 miljoner stora befolkning lider av extrem hunger och FN-stödda Integrated Food Security Phase Classification (IPC) har konstaterat en pågående svält.⁶ Inbördeskriget mellan de reguljära styrkorna och paramilitären Rapid Support Forces (RSF) har pågått sen april 2023 och fått förödande konsekvenser för en redan prövad civilbefolkning. Infrastruktur har förstörts, sjukvårdssystemet kollapsat och bristen på livsmedel är akut. Siffrorna över hur många som dödats i konflikten varierar kraftigt, men att det handlar om tiotusentals står klart.

⁴ World bank group, Pathways out of the Polycrisis, Poverty, prosperity, and planet report 2024.

⁵ ILO:s World Social Protection Report 2024-26.

⁶ Worp Food Programme, Emergency Sudan, 24 september 2025.

Så många som 14 miljoner människor uppges ha tvingats på flykt inom landet eller till grannländerna.⁷

Behoven av samarbete mellan världens länder är mycket påtagliga. Vänsterpartiet beklagar att regeringen i ett sådant läge väljer att överge enprocentsmålet (där en procent av BNI ska gå till bistånd), minska biståndet och sätta svenska intressen först i biståndspolitiken. Det kommer få negativa konsekvenser både globalt och för Sverige.

1.2 Det globala biståndsraset

År 1970 satte FN målet att 0,7 procent av givarländernas BNI ska gå till bistånd. Den ambitionen är det många länder som nu överger. För första gången på fem år minskade det totala internationella biståndet i världen 2024. Biståndet i världen uppgick till 212,1 miljarder dollar, vilket motsvarade 0,33 procent av ländernas sammanlagda BNI.⁸

En rad länder har aviserat ytterligare kraftiga nedskärningar i biståndet. OECD räknar med en tillbakagång på mellan 9 och 17 procent under 2025. Det är den största minskningen av internationellt bistånd någonsin.⁹ Med regeringens och Sverigedemokraternas fortsatta sänkning av biståndet är prognosen att Sverige kommer att ligga under 0,7 procentgränsen redan 2028.

USA har tidigare varit det land i världen som gett mest i bistånd, räknat i pengar. År 2024 stod man för 42 procent av allt humanitärt stöd i världen. Den 20 januari 2025, samma dag som Donald Trump svors in som president i Vita huset, undertecknade han en presidentorder om att stoppa all verksamhet inom biståndsmyndigheten USAID i 90 dagar. Huvuddelen av USAID:s biståndsverksamhet har nu avvecklats. Donald Trumps budget "One Big Beautiful Bill Act" röstades igenom i den amerikanska kongressen den 3 juli 2025 och innebär att biståndet till utvecklingsländer minskar med ca. 8,3 miljarder dollar.¹⁰ Trump har själv beskrivit sin politik som "förödande" för USAID. Enligt en studie i tidskriften The Lancet riskerar över 14 miljoner människor att dö i onödan fram till 2030 som en konsekvens av att USA stoppar sitt utlandsbistånd.¹¹ Av dem är ungefär en tredjedel barn.

⁷ SVT, Sudan: Hundratusentals fast i dödsfälla, 4 september 2025.

⁸ Concord, concord.se, Biståndet på väg under internationell gräns, 30 september 2024.

⁹ OECD, oecd.org, International aid falls in 2024 for first time in six years, says OECD, 16 april 2025.

¹⁰ Reuters, US House passes Trump cuts of \$9.4 billion for foreign aid, broadcasting, 12 juni 2025.

¹¹ Medeiros Cavalcanti m.fl. Evaluating the impact of two decades of USAID interventions and projecting the effects of defunding on mortality up to 2030: a retrospective impact evaluation and forecasting analysis, The lancet, 19 juli 2025.

När USA överger världens fattiga behöver EU och EU:s medlemsländer ta ett större ansvar. Tyvärr märks en mer restriktiv biståndsbudget även inom EU. Tyskland, Frankrike och Storbritannien är bara några av de länder som kommer att minska biståndet framöver. Det förändrade geopolitiska läget och militär upprustning samt högerpopulistiska och nationalistiska strömningar i kombination med inrikespolitiska ambitioner är de främsta anledningarna till att länder nu genomför drastiska nedskärningar inom biståndet. Sverige är inget undantag. Det är inte vad världen behöver.

1.3 Sveriges roll i världen

Sveriges roll i världen har förändrats. Vårt land sågs en gång i tiden som ett föredöme när det gäller solidaritet och medmänsklighet.

Ett tydligt exempel på hur svag Sveriges högnationalistiska regering är, var när Sverige gav vika för Turkiets påtryckningar och satte ett svenskt medlemskap i Nato före demokrati och rättsstatens principer. Ett annat exempel är att den svenska regeringen inte ens har förmått ta ställning för ett permanent eldupphör i Gaza för att rädda liv, trots de enorma protesterna mot Israels folkmord i Gaza runt om i världen. Läs mer i vår motion om Israels ockupation av Palestina och folkmord i Gaza (mot. 2025/26:V320).

Sverige minskar biståndet och sätter det svenska näringslivets intressen först i utvecklingspolitiken. Samtidigt har Sverige övergivit ledartröjan som ett feministiskt föredöme i utrikespolitiken. Regeringen saknar konkreta investeringar för en grön omställning, och ingenting tyder på att Sverige kommer att uppnå sina internationella klimatåtaganden. När rika länder som Sverige åsidosätter klimatet spelar det stor roll för hur andra länder agerar.

När demokratiska länder backar från sitt globala ansvar lämnar det utrymme för länder som Ryssland och Kina att kliva in och ta en större roll inom världssamfundet. Det förändrar den geopolitiska spelplanen.

Vänsterpartiet menar att Sverige ska vara ett land som aktivt arbetar för fred och nedrustning i världen. Det handlar om att ta initiativ till och delta i ett långsiktigt arbete för en fredligare värld. Vi kräver att regeringen tar ställning för demokrati och mänskliga rättigheter och starkare framför krav på förändring runt om i världen. Sverige måste även kunna kritisera länder som också är medlemmar i EU och Nato, som Ungern och Turkiet. Sveriges tydliga röst i världen måste återupprättas, både i ord och i handling.

2 Utvecklings- och biståndspolitik

Utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en mängd områden: en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett arbete för jämställdhet där kvinnor i fattiga länder sätter dagordningen, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler, ett stopp för skatteflykt och skatteundandragande, ett skarpare regelverk för vapenhandel, skuldavskrivningar samt en effektiv biståndspolitik som följer och slår vakt om biståndets principer.

Vänsterpartiet vill i grunden se en ny ekonomisk världsordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från rika länder och rika människor till fattiga länder och fattiga människor och från män till kvinnor.

Biståndspolitiken är en del av utvecklingspolitiken, en viktig komponent för att nå utvecklingsmålen och utrota fattigdomen, men långt ifrån den enda vägen.

Utifrån det samlade biståndets relativt sett små summor är det extra viktigt att värna biståndet. Det är också centralt att den samstämmighetspolitik som slagits fast både inom den svenska utvecklingspolitiken och inom EU och FN får ett mer kraftfullt genomslag. Det är endast så vi kan nå en mer rättvis värld.

Att få alla politikområden att sträva åt samma håll är givetvis en stor utmaning, så även att formulera en utvecklingspolitik som lyckas att täcka in alla relevanta områden. OECD:s biståndskommitté Dac har tidigare beskrivit Sverige som en erfaren, ambitiös och inflytelserik aktör för global hållbar utveckling. Med regeringens omläggning av utvecklings- och biståndspolitiken riskerar viktiga framgångar att gå om intet. I maj 2023 publicerade Dac en utvärdering som till viss del berör den svenska regeringens inriktning på biståndspolitiken.¹² Där återfinns både kritik och en tydlig oro för vad den nya hållningen kommer att betyda.

2.1 Regeringens reformagenda för biståndet

I december 2023 presenterade regeringen sin nya reformagenda *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Agendan innebär en fullständig omläggning av svenskt bistånd och strider mot de mest grundläggande principerna inom det internationella biståndet.

Regeringens reformagenda innebär bl.a. att svenska intressen ska ligga till grund för den nya biståndspolitiken. Det går helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas:

¹² OECD, Sweden's Mid-term Review, 16-17 March 2023, Stockholm.

från mottagarens egna prioriteringar och behov. Det är dessutom ett ineffektivt sätt att bedriva bistånd. I stället för att utgå från de människor som lever i fattigdom eller förtryck väljer man en politik som ska gynna inrikespolitiska intressen och svenskt näringsliv.

Utvecklingspolitiken har en viktig roll i att bekämpa migrationens orsaker, såsom fattigdom, förföljelse, krig, förtryck och miljöförstöring. Men utvecklingspolitiken och biståndsinsatser får aldrig användas för att hindra människor från att fly eller ta sig just till Europa. Med migrationspolitiska villkor går Sverige på tvärs mot principerna om ett effektivt bistånd. Tidöregeringens biståndsagenda strider på flera punkter mot GPEDC, det globala ramverk vi har för att gemensamt arbeta med biståndseffektivitet.

Den nya inriktningen har mött stark kritik från biståndsorganisationer, vars möjlighet att bedriva biståndarbete allvarligt och medvetet har försämrats, liksom möjligheten till informationsarbete, granskning och debatt.

2.2 Enprocentsmålet

Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna beslutat att frångå enprocentsmålet och sänka biståndet. I ett första steg frös man biståndet strax under den tidigare nivån, men det har redan inneburit en betydande sänkning i förhållande till BNI. Det är en drastisk förändring under bara en mandatperiod. Det sker i en tid när behoven är större än någonsin. Samtidigt växer gapet mellan behoven och de stöd som ges globalt. Att Sveriges regering med stöd av Sverigedemokraterna kastar det etablerade enprocentsmålet överbord är ett svek mot de miljontals människor i världen som är i behov av internationellt bistånd. Regeringen säger sig värna långsiktigheten i biståndet. Det är svårt att se hur det ska kunna tillgodoses med ett minskat bistånd.

Det är djupt oroande att det svenska biståndet minskar eller helt dras in till några av de fattigaste och mest utsatta människorna i världen som Afghanistan, Kambodja, Mali, Sydsudan, Burkina Faso och Myanmar. Och dessutom till UNRWA. De som drabbas hårdast är kvinnor och barn, som får sämre tillgång till bland annat skola, mödra- och hälsovård.

I sammanhanget bör också vikten av att stödja internationella organ som syftar till att upprätthålla den regelbaserade världsordningen understrykas. Att regeringen minskat engagemanget i multilaterala organisationer som FN genom t.ex. minskat bistånd, försvagar viktiga institutioner för fred och säkerhet och ger ökat spelrum för Kina och

Ryssland i framförallt Afrika. Det är av största vikt att FN får goda förutsättningar att arbeta långsiktigt för minskade spänningar i världen.

Vänsterpartiet har länge varit pådrivande för att Sverige ska uppnå målet att en procent av BNI ska avsättas för internationellt utvecklingssamarbete. Regeringens sänkning innebär att återgången kommer att behöva ske över tid. Det är centralt att enprocentsmålet återställs så snart det är möjligt. Vår ambition är att det ska ske under en mandatperiod.

Regeringen ska återkomma med en plan för att skyndsamt återställa enprocentsmålet där Sverige avsätter minst en procent av BNI för internationellt utvecklingssamarbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.3 Ägandeskap och rättighetsperspektiv

En effektiv biståndspolitik kräver att mottagaren äger sin egen utveckling. Det är de människor som känner fattigdomen och orättvisorna i sin vardag som behöver sätta dagordningen för biståndet. Därför måste besluten om landets utveckling tas av invånarna själva – detta är grunden för demokrati. Vänsterpartiet menar att det är centralt att befolkningen i de fattiga länderna tillåts att formulera sina egna mål och visioner och styra sin egen utveckling. Vår uppfattning har stöd i biståndseffektivitetsagendan samt de övriga internationella och svenska riktlinjer som styr biståndet. Ett fokus på svenska intressen sätter hela biståndspolitikerna i gungning och leder till minskad effektivitet.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska eller migrationspolitiska villkor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.4 Ett omfattande stöd till Ukraina utan att glömma resten av världen

Regeringen är tydlig med att man i högre grad vill koncentrera biståndet till EU:s närområde och Europa. Situationen i Ukraina är akut. Rysslands folkrättsvidriga anfallskrig har orsakat en omfattande förödelse och splittrat familjer, och tiotusentals civila har dödats eller skadats.

Att Ukraina behöver internationellt stöd är självklart. Sverige har alla möjligheter att spela en viktig roll både när det gäller humanitärt stöd och för återuppbyggnaden. Samtidigt pågår en rad andra kriser, krig och konflikter runt om i världen. Därför måste stödet till Ukraina ske i form av additionella medel, dvs. utöver den befintliga biståndsbudgeten.

Regeringen bör återkomma med en strategi för att stödet till Ukraina ska ske i form av additionella medel, utöver biståndsbudgeten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.5 Regeringen har avskaffat Sveriges politik för global utveckling

Grunden för svensk utvecklingspolitik var länge Sveriges politik för global utveckling (PGU) som antogs av en enig riksdag 2003. PGU innebar att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om en rättvis och hållbar global utveckling. I samband med regeringens budget för 2025 avskaffades PGU som styrdokument för utvecklingssamarbetet. Regeringen menar att de mål och perspektiv som ingick i PGU i allt väsentligt ingår i de mål som riksdagen har godkänt för Agenda 2030 och i regeringens egen reformagenda för biståndet.¹³ Det är en väl generös tolkning. Biståndsplattformen Concord har kritiserat regeringen för att omtolka begreppet samstämmighet: ”Istället för att alla politikområden ska verka för en hållbar och rättvis värld där ingen ska tvingas leva i fattigdom och förtryck, ska nu biståndet verka för andra svenska politikområdens mål.”¹⁴ Drygt två decennier efter att PGU antogs väljer regeringen att tillsammans med Sverigedemokraterna överge viktiga grundprinciper för utvecklingspolitiken.

2.6 Regeringens ointresse för de globala målen

Några av de främsta framgångarna med Agenda 2030 är att de globala målen är universella och omfattar alla jordens stater och invånare samt det tydligare jämlikhetsperspektivet. Även barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet är

¹³ Svar på skriftlig fråga 2024/25:197 Nedläggning av PGU.

¹⁴ Concord, concord.se, Analys av reformagendan för biståndet, 15 december 2023.

framträdande, samtidigt som vi hade önskat starkare skrivningar och högre ambitioner när det gäller det senare, inte minst avseende SRHR. Dessvärre visar regeringen ett tydligt ointresse för att uppnå de globala målen. I den utrikespolitiska deklarationen för 2025 lyser Agenda 2030 med sin frånvaro. Vänsterpartiet menar att utvecklingsmålen i Agenda 2030 ska styra och få företräde framför andra politiska ambitioner.

Sverige ska koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att Sverige ska nå upp till målsättningarna i Agenda 2030 krävs att regeringen kontinuerligt analyserar arbetet och, om så är nödvändigt, beslutar om nya åtgärder. För att ett sådant arbete ska bli så bra som möjligt är det nödvändigt att samhällets olika aktörer, såsom civilsamhället, involveras i arbetet. I dag saknas en befintlig statlig aktör för detta arbete.

Regeringen bör tillsätta en politiskt sammansatt kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I vår motion med anledning av proposition 2019/20:188 Sveriges genomförande av Agenda 2030 (mot. 2020/21:249) och i vår motion med anledning av skrivelse 2024/25:66 Sveriges genomförande av Agenda 2030 (mot. 2024/25:3299), utvecklas Vänsterpartiets syn på genomförandet av Agenda 2030 både nationellt och i den internationella utvecklingspolitiken.

3 Demokrati och mänskliga rättigheter

För Vänsterpartiet är varken demokrati eller mänskliga rättigheter förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet, religions- och övertygelsefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. När alla människor på allvar har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan verklig demokrati uppnås.

Tyvärr märks en oroväckande utveckling i Europa såväl som globalt. Högerpopulistiska krafter sätter mänskliga rättigheter på undantag för att vinna politiska poänger. Flyktingar, hbtqia-personer och kvinnors rättigheter blir måltavlor för reaktionära krafter.

Amnesty International konstaterar i sin årsrapport 2024 att det råder en global kris för mänskliga rättigheter och att den internationella responsen är maktlös.¹⁵ Rysslands folkrättsvidriga krig mot Ukraina har mött starka protester och fått stater att agera. Samtidigt synliggörs dubbelmoralen med det internationella samfundets svaga reaktioner på Israels folkmord i Gaza och massiva kränkningar i t.ex. Myanmar och Sudan.

I flera länder runt om i världen är situationen fortsatt svår när det gäller mötesfrihet och föreningsfrihet. Hbtqia-aktivister, kvinnorrättskämpar, klimataktivisterna, journalister och oppositionella möts av trakasserier och gripanden runt om i världen. Fredliga demonstrationer slås ned med dödligt våld.

Också den demokratiska utvecklingen i världen går bakåt. En övervägande majoritet av alla människor, 70 procent, lever numera i diktaturer.¹⁶ Den demokratiska nivån för den genomsnittliga världsmedborgaren är tillbaka på 1989 års nivåer. FN konstaterar en global tillbakagång vad gäller jämställdhet mellan kvinnor och män. Det handlar bl.a. om att grundläggande rättigheter som SRHR, utbildning och organisationsfrihet sätts på undantag.

Den repressiva utvecklingen följer vanligtvis ett liknande mönster. Styrande regeringar attackerar först media, facklig organisering och civilsamhället och polariserar samhällen genom att inte respektera motståndare och sprida falsk information, för att sedan undergräva formella institutioner och val. Det är en av anledningarna till att det lokala ägarskapet är en viktig princip inom biståndet. När givarländer låter sina egna intressen styra civilsamhällets insatser bryter de inte bara mot principen om hur biståndet ska utformas, utan de ger också stöd för auktoritära regimers påståenden om att civilsamhället är styrt utifrån – en argumentation som ofta används av auktoritära regimer för att misstänkliggöra organisationer och ibland även kriminalisera dem genom att kategorisera dem som utländska agenter eller spioner.

Att Sverige i och med omläggningen av utvecklings- och biståndspolitik sätter fokus på svenska intressen undergräver förtroendet för biståndet såväl som för

¹⁵ Amnesty International, State of the World's Human Rights, 2024.

¹⁶ V-Dem, Autocratization Changing Nature? Democracy report 2022.

civilsamhället i sådana länder. Att motverka det krympande utrymmet för civilsamhället ska vara en central del i Sveriges utvecklingssamarbeten.

Regeringen bör integrera analys av civilsamhällets villkor och förslag för att främja civilsamhällets demokratiska utrymme i samtliga strategier som rör utvecklingssamarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sida har tidigare konstaterat att Sveriges ansträngningar för att värna det demokratiska utrymmet skulle kunna stärkas genom ett ökat internationellt samarbete med andra givare. Genom att öka samarbetet och utveckla en gemensam kommunikation med andra givare och utvecklingsaktörer blir påverkansarbetet i frågor som rör det krympande utrymmet mer effektivt. Vänsterpartiet instämmer i att en tydligare samordning med andra likasinnade stater är en bra väg framåt för att värna det demokratiska utrymmet. Det är en strategi som varit framgångsrik inom andra områden, exempelvis SRHR.

Regeringen bör utarbeta en strategi för att öka samverkan med andra stater i syfte att värna det demokratiska utrymmet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av de ökande hoten mot människorätts- och miljöförsvare är det mycket viktigt att Sverige påverkar andra givare och multilaterala organisationer att ge tydligt och långsiktigt stöd till civilsamhällets utsatta aktörer. Stödet ska utgå från organisationernas egna analyser, behov och agendor.

Regeringen bör verka för effektiv finansiering i samklang med biståndseffektivitetsagendan till civilsamhället i multilaterala organisationer och i den internationella givarsamordningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I en oroande tid måste Sverige vara en konsekvent och tydlig försvarare av mänskliga rättigheter och demokrati. Dessa perspektiv måste alltid genomsyra vår utvecklingspolitik. Vänsterpartiets politik för att möta denna utveckling utvecklas i vår motion Demokratins krympande utrymme (2018/19:723).

3.1 En feministisk utrikes- och utvecklingspolitik

Vänsterpartiet beklagar starkt att regeringen har övergett den feministiska utrikespolitiken. Sverige har varit ett föregångsland som andra länder tagit efter. Att plötsligt ändra riktning är ett slag mot flickor och kvinnor världen runt.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) har undersökt effekterna av Sveriges feministiska utrikespolitik. De konstaterar att den feministiska utrikespolitiken ledde till att jämställdhetsarbetet intensifierades och att ambitionsnivån höjdes samt att den stärkte Sveriges internationella ledarskap i jämställdhetsfrågor.¹⁷ Det arbetet kastar regeringen nu tillsammans med Sverigedemokraterna överbord.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en stor orsak till fattigdom, och kvinnor som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen saknar ofta de mest basala rättigheterna. Varje dag dör nästan 700 kvinnor till följd av komplikationer vid en graviditet eller förlossning.¹⁸ Av dessa dödsfall sker så gott som alla i fattiga länder.

Därtill kommer den politiska utvecklingen i stora delar av världen där nationalistiska och fascistiska strömningar går på offensiven. Det är en rörelse som inte sällan bygger sin politiska agenda på repression mot och kontroll av kvinnor och flickor.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning bidrar till att förbättra den enskilda kvinnans ställning och främja jämställdhet i stort och bidrar dessutom till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i fattiga länder som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser. Jämställdhet är inte bara en mänsklig rättighet, utan en förutsättning för hållbar utveckling.

Kvinnors deltagande ska inte vara villkorat eller tillfälligt. För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs att kvinnor aktivt kan delta på alla samhällsnivåer. Genusperspektivet ska genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktursatsningar, handelsavtal eller vapenexport. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp. Jämställdhet ska inte vara en separat och avgränsad strategi i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet vill se integrerade jämställdhetsstrategier som genomsyrar hela utvecklingspolitiken.

Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig olika uttryck för flickor och kvinnor respektive pojkar och män. För att nå framgång på dessa

¹⁷ Expertgruppen för biståndsanalys, *More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy*, 2023.

¹⁸ Unicef, [unicef.se, Mödravård](https://www.unicef.se/modravard), 8 maj 2025.

områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att flickors/kvinnors och pojkars/mäns skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering p.g.a. kön.

Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sveriges utvecklingspolitik ska genomsyras av ett uttalat jämställdhetsperspektiv. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.1.1 Ökad mätbarhet i biståndet

I dag saknas det tydliga siffror på hur stor andel av det svenska biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män. Organisationen Kvinna till Kvinna granskning av Sveriges jämställdhetsbistånd visar att andelen bistånd som har jämställdhet som huvud- eller delfokus är det lägsta på över 20 år. Det är helt i strid med regeringens egen reformagenda för biståndet där man säger sig vilja stärka kvinnors och flickors egenmakt. Ukraina är det land som mottar mest bistånd från Sverige, men även där går utvecklingen åt fel håll. Från att biståndet med jämställdhet med huvud- eller delsyfte legat på runt 60 procent under 2022 och 2023 sjönk det 2024 till bara 6 procent.

Trenden att minska biståndet till jämställdhet är global. Av Dac:s 32 medlemsländer har 20 sänkt andel av biståndet som går till jämställdhet. Istället för att dra sig tillbaka borde Sverige ta ett större ansvar och driva på för ett ökat bistånd till jämställdhetsarbete och kvinnors mänskliga rättigheter. Vänsterpartiet menar att Sverige, i en värld där kvinnor systematiskt diskrimineras och åsidosätts, bör ha som målsättning att avsätta hälften av biståndet eller mer till flickor och kvinnor.

Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är på samma sätt viktigt att det skapas tydliga sätt att följa hur stor andel av biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män i internationella organisationer.

Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer i vår motion En feministisk utrikes- och säkerhetspolitik (2021/22:449).

3.1.2 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med.

I Agenda 2030 har världens länder slagit fast att alla människor i världen ska ha tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter till 2030. För att det ska bli möjligt krävs dock ett brett arbete som inkluderar fattigdomsbekämpning och ökad jämlikhet. Det kräver också att frågan om SRHR kommer högre upp på dagordningen.

Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. Det finns ett stort behov av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för SRHR i fattiga länder. Alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i frågor som anses kontroversiella.

Med Trumps slakt av amerikanskt bistånd har bl.a. utdelningen av hiv/aids-läkemedel till över 20,6 miljoner människor stoppats. Enligt RFSU innebär det att varje dag förlorar 7 000 barn under 15 år tillgång till behandling.¹⁹ Trump har även återinfört den s.k. Mexico City Policy (eller munkavlerregeln) som hindrar USA från att finansiera organisationer som arbetar för aborträtten.

Vänsterpartiet har hela tiden drivit på för att regeringen ska avsätta ännu mer resurser till SRHR och anser fortsatt att de svenska åtagandena har varit för små. Även globalt är finansieringsunderskottet fortfarande omfattande.

I sin reformagenda för biståndet säger sig regeringen prioritera arbetet för alla individers fulla åtnjutande av SRHR. I praktiken är det dessvärre precis tvärt om. Andelen svenskt bistånd till SRHR ligger nu på en rekordlåg nivå. Sedan 2018 har andelen minskat med 35 procent.²⁰

SRHR måste prioriteras i svenskt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för SRHR – ett mål som även International Parliamentarians' Conference on the Implementation of the ICPD Programme of Action (IPCI) ställde sig bakom i sin slutdeklaration Stockholm Statement of Commitment.

¹⁹ RFSU, rfsu.se, Trumps attacker mot mänskliga rättigheter och bistånd: "Det som lät absurt igår är verklighet idag", 29 jan 2025.

²⁰ RFSU, Sveriges SRHR-bistånd, En överblick över svenskt bistånd till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter år 2021–2024, 2025.

Regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska arbeta för att skydda, försvara och stödja det lokala civilsamhället i deras arbete för SRHR. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska vara en tydlig röst för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och särskilt rätten till abort, sexualundervisning och hbtqia-personers rättigheter i FN och andra internationella sammanhang. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska vara en tydlig röst för SRHR och särskilt rätten till abort, sexualundervisning och hbtqia-personers rättigheter i FN och andra internationella sammanhang. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett område med växande utmaningar är arbetet med SRHR-frågor i humanitära kriser. Det finns ett tydligt samband mellan väpnade konflikter och ökad mödradödlighet, barnäktenskap och sexualiserat våld. I dag pågår flera utdragna konflikter runt om i världen och fler människor än någonsin tidigare befinner sig i dag på flykt. Vi ser också att människor lever på flykt under allt längre tid.

Behoven är enorma i konfliktområden och i flyktingläger. Det handlar om att motarbeta barnäktenskap och sexualiserat våld och säkra tillgången till preventivmedel, säkra aborter och mödravård.

Regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.1.3 Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser

Utrikes- och säkerhetspolitik har traditionellt ansetts vara ett manligt område. Således även processer som syftar till att leda till fred och återuppbyggnad. FN:s utvecklingsfond för kvinnor (Unifem) beräknar att mellan 1992 och 2019 utgjorde kvinnor inom fredsprocesser globalt 13 procent av förhandlarna, 6 procent av medlarna och 6 procent av undertecknarna. Omkring 70 procent av fredsprocesserna under samma tidsperiod innehöll varken kvinnliga förhandlare eller undertecknare.

FN:s resolution 1325 Kvinnor, fred och säkerhet handlar bl.a. just om att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. En ökad andel kvinnor i t.ex.

fredsfrämjande insatser är ett viktigt mål i sig. Representation är en viktig byggsten i demokratin och bottnar i rättvisekrav. Det är grundläggande att understryka kvinnors avgörande uppgifter och roll i fredsprocesser, fredsbevarande trupper, rättsväsende, valprocesser, säkerhetssektorn och återuppbyggnadsprocesser, så som det beskrivs i resolution 1325 och de påföljande resolutionerna, t.ex. resolution 2122. Ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män i fredsprocesser är nödvändigt för hållbar fred och mänsklig säkerhet. Vänsterpartiet anser det vara självklart att kvinnors och mäns representation och deltagande i fredsprocesser bör fördelas jämnt.

Sverige bör inom FN verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör inom FN verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Folke Bernadotteakademin (FBA) har sedan 2015 samordnat ett kvinnligt medlingsnätverk med expertkunskap inom diplomati, fredsbyggande, fredsmedling och fredsförhandling. Nätverket har varit viktigt för att främja kvinnors roll i fredsprocesser och bidra till Sveriges arbete med resolution 1325. Regeringen har lagt ner den verksamheten.

Regeringen bör i regleringsbrevet för Folke Bernadotteakademien för 2026 uppdra åt myndigheten att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Migration och en mänsklig flyktingpolitik

Antalet människor som tvingats på flykt runt om i världen är fler än någonsin tidigare. Enligt FN:s flyktingorganisation UNHCR var drygt 122 miljoner människor tvångsfördrivna i april 2025. Det motsvarar nästan 1,5 procent av världens befolkning. Av dem är 40 procent barn som tvingats på flykt p.g.a. förföljelse, konflikt, våld och brott mot de mänskliga rättigheterna, enligt FN:s flyktingorgan (UNHCR). Det senaste årtiondet har antalet konflikter fördubblats. Effekterna av klimatkrisen riskerar att leda till betydligt fler i framtiden. Hela 90 procent av dem som befinner sig på flykt finns i fattigare länder Dessutom lever över 10 miljoner människor som statslösa och nekas därmed tillgång till grundläggande rättigheter som utbildning, vård, sysselsättning och fri rörlighet. FN uppskattar att över 362 miljoner människor är i behov av humanitärt stöd 2025.

Vänsterpartiet vill att Sverige och Europa ska ha en mänsklig, värdig och välkomnande flyktingpolitik. I en tid då asylrätten är under attack i såväl Sverige som Europa står Vänsterpartiet fast vid försvaret av rätten till skydd och trygghet. Alla ska ha möjlighet att söka skydd undan förföljelse och förtryck.

Vänsterpartiets syn på EU:s migrationspolitik utvecklas i motionen EU:s migrationspolitik (mot. 2024/25:953).

I Vänsterpartiets Sverige är migration naturligt och självklart. Här kan människor på flykt hitta en fristad och andra kan återförenas med sin släkt, studera eller påbörja ett liv med den de älskar. Vårt Sverige sätter mänskliga rättigheter i främsta rummet. Läs mer i vår motion Svensk flyktingpolitik (2024/25:1930).

3.2.1 Migrationspolitiska villkor i strid med ett effektivt bistånd

OECD:s biståndskommitté Dac har enats om ett förtydligande av de befintliga riktlinjerna för internationellt bistånd i migrationsfrågor.²¹ På punkt efter punkt synliggörs hur den politik som den svenska regeringen och Sverigedemokraterna kommit överens om står i direkt strid med det internationella regelverket.

I oktober 2024 presenterade regeringen och Sverigedemokraterna en ny strategi för att stärka kopplingen mellan migrations- och biståndspolitik. Tre miljarder kronor av biståndsbudgeten för år 2024–28 ska gå till att stärka satsningar på återvandring, gränskontroller och på återvändandecenter. Det strider mot hur biståndet får användas.

Sverige ska inte ställa migrationspolitiska villkor i samband med utvecklings- och biståndspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör slå fast att Sverige såväl som enskilt land som medlem i EU aldrig ska medverka till att bistånd används för att stoppa människor på flykt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Barns rättigheter

Barn utgör en tredjedel av världens befolkning och närmare hälften av befolkningen i de minst utvecklade länderna. Barns rättigheter kränks systematiskt världen över och barn utesluts från inflytande. Hälften av världens fattiga är barn och varje år dör omkring fem miljoner barn under fem år, många av dem av undernäring.^{22 23} Nästan 500 miljoner

²¹ OECD, Clarifying the ODA eligibility of migration-related activities, 21 December 2022.

²² UNDP, 2023 Global Multidimensional Poverty Index (MPI).

²³ Unicef, unicef.org, Fler underviktiga barn i världen varnar UNICEF, 2022.

barn lever i en konfliktzon och varje dag tvingas 29 000 barn på flykt.^{24 25} Varje år gifts ungefär 12 miljoner flickor bort före sin 18-årsdag.²⁶ I Ukraina har barn kidnappats av Rysslands och förts till över 210 olika platser i Ryssland eller ryskockuperade delar av Ukraina.²⁷ I Gaza har över 20 000 barn dödats av israelisk militär och så gott som alla barn svälter eller är nära svält.^{28 29}

Ett samhälle som kränker barns rättigheter och som inte ser barn som viktiga aktörer fortsätter att vara ett samhälle som lägger grunden för framtida fattigdom, ojämlikhet mellan flickor/kvinnor och pojkar/män och bristande respekt för de mänskliga rättigheterna. För Vänsterpartiet är det självklart att se arbetet för barns rättigheter som en central del i vårt arbete för jämställdhet, demokrati och fattigdomsbekämpning.

De globala utvecklingsmålen, som antogs hösten 2015, har delvis fokus på barn och unga. 19 av 169 delmål nämner barn uttryckligen, och inom ramen för målen åtar sig världens länder att arbeta mot våld mot barn och för att stoppa barnäktenskap, barnarbete och andra skadliga sedvänjor samt att se till att alla barn får tillgång till utbildning och att de ska kunna känna sig trygga i skolan.

Vänsterpartiet menar att ett barnrättsperspektiv ska införas i de för utvecklingspolitiken styrande policydokumenten och att regeringen ska se till att barnkonsekvensanalyser alltid genomförs vid svenska biståndsprojekt, något som även påpekats av FN:s barnrättskommitté.

Regeringen bör snarast återkomma med förslag på att stärka barnrättsperspektivet i utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

FN:s barnkonvention är central för arbetet med barns rättigheter. Vänsterpartiet välkomnar att barnkonventionen inkorporerades i svensk lag den 1 januari 2020. Barnkonventionen ställer inte bara krav på hur vi agerar i Sverige. Enligt artikel 4.2 i barnkonventionen ska Sverige stödja andra länder i deras arbete med att implementera barnkonventionen. Barn i väpnade konflikter och på flykt är särskilt utsatta. Enligt Unicef påverkas över 450 miljoner barn varje dag på olika sätt av väpnade konflikter världen över. Barn befinner sig dessutom allt oftare i frontlinjen då attacker på skolor

²⁴ Save the Children, Stop the War on Children: Pathways to peace, 2024.

²⁵ Rädda barnen, raddabarnen.se, 29 000 barn om dagen tvingas på flykt, 19 februari 2024.

²⁶ Unicef, unicef.org, Barnäktenskap, 16 april 2025.

²⁷ Financial Times, Moscow holds Ukrainian children at hundreds of sites across Russia, 16 september 2025.

²⁸ Rädda barnen, raddabarnen.se, Rädda Barnen uppmanar världens ledare att ingripa efter FN:s slutsats om folkmord, 17 september 2025.

²⁹ Save the Children, savethechildren.net, Statement: in Gaza, nearly every single child is at risk of famine, 12 maj 2025.

och sjukhus ökar och tidigare säkra platser har blivit strategiska mål. Vissa tvångsrekryteras som barnsoldater eller hålls som sexslavar. Barn på flykt nekas i många fall skolgång och lider brist på mat och vatten. Rätten till familjeåterförening är grundläggande; barn riskerar att separeras från sina familjer både under flykten och som ett resultat av en restriktiv flyktingpolitik. Flickor är extra utsatta. Risken för barnäktenskap, barnmammor och sexuellt våld ökar under livet på flykt. Om barn inte får hjälp att bearbeta sina upplevelser av konflikter riskerar detta att få förödande konsekvenser för deras mentala utveckling. Vänsterpartiet menar att Sverige har en viktig roll att spela i arbetet för att stärka rättigheterna för barn i konflikt och på flykt.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3.1 Rätten till utbildning

Alla barn har rätt till utbildning. Denna rättighet gäller även barn på flykt, vid kriser och vid konflikter. Trots det finns det många faktorer som hindrar barn från att förverkliga denna rättighet. Framsteg har gjorts, inte minst tack vare millenniemålen, men det finns fortfarande betydande brister, särskilt för flickor. Unicef bedömer att 24 miljoner barn står utanför skolan.³⁰ Betydligt fler saknar tillgång till tidigt lärande och förskola. Många, särskilt flickor, har inte fått möjlighet att återvända till skolan efter pandemin. Fler barn än någonsin tidigare befinner sig på flykt och riskerar därmed att växa upp utan, eller med bristfällig, tillgång till utbildning. I Gaza har skolor blivit ett direkt mål för den israeliska militären.

Utbildning är så vitalt för barns utveckling och överlevnad att det kan ses som ett grundläggande humanitärt behov. Trots det är utbildningsinsatser underfinansierade inom det humanitära arbetet. Utöver barn som lever i humanitära kriser hindras barns utbildning av diskriminering och fattigdom. Flickor hindras särskilt av bristande tillgång till vatten och sanitet i skolorna, av patriarkala föreställningar om flickor och kvinnor samt av bristande tillgång till SRHR. Alla barn måste ges tillgång till sexualundervisning i skolan.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör arbeta för att stärka insatserna för att rätten till utbildning efterlevs fullt ut.

³⁰ Unicef, New estimation confirms out-of-school population is growing in sub-Saharan Africa, Factsheet 62/policy paper 48, September 2022.

Sverige bör inom utvecklingssamarbetet verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3.2 Rätt till vaccination

Vaccinationer är en framgångssaga som har gjort världen till en säkrare plats, särskilt för barn. För en relativt liten summa kan ett barns liv räddas. Oroande är dock att vaccinationstäckningen i världen har minskat under de senaste åren. Under pandemin, när många samhällen i princip helt stängdes ner, missade 67 miljoner barn i världen sina rutinvaccinationer. Flera regioner i världen har sedan dess upplevt utbrott av mässling, polio och andra smittsamma sjukdomar. Vi ser dessutom att malaria ökar återigen globalt, särskilt i Afrika. Detta beror bland annat på den ökade risken för global uppvärmning, konflikter, humanitära kriser och begränsad tillgång till sjukvård för malariakontroll. Sverige måste därför öka stödet till FN och andra organisationer som Globala Fonden som arbetar för att öka vaccineringen globalt.

3.4 Hbtqia-frågor i utvecklingspolitiken

I många länder lever hbtqia-personer under förtryck i form av repressiv lagstiftning, hatbrott och osynliggörande. En ökad polarisering där nationalkonservativa, nationalistiska och populistiska krafter vinner mark drabbar hbtqia-personer hårt, och på många håll går utvecklingen bakåt. En utveckling som går hårt åt kvinnors rättigheter och SRHR är också ett hot mot hbtqia personers livssituation. Möjligheten till organisering inskränks av det krympande utrymmet för civilsamhället och angrepp på yttrande- och mötesfriheten. Gemensamt för viktiga framsteg världen över är att de sker tack vare modiga hbtqia personer som organiserar sig och kräver sina rättigheter.

Sverige bedriver utvecklingssamarbete med en lång rad länder, bilateralt eller genom svenska frivilligorganisationer. Det ger vårt land en möjlighet att stödja organisationer i syd som arbetar för hbtqia-personers rättigheter och främja respekten för hbtqia-personers mänskliga rättigheter. Samtidigt måste Sidas verksamhet och svenskt utvecklingssamarbete med hbtqia-organisationer ta hänsyn till hbtqia-frågornas komplexitet.

Sverige har tidigare gjort skillnad genom konkret handling. Under 2000-talet har vi kunnat se att hbtqia-personers mänskliga rättigheter har förts in som explicita mål i allt fler strategier nationellt, regionalt och globalt för svenskt utvecklingssamarbete.

Enskilda ambassader har kunnat ge lokala hbtqia-aktivister ett aktivt stöd. Genom Sveriges stöd till projektledning, ledarskap och påverkansarbete via RFSL har ett stort antal av hbtqia-rörelsens egna ledare fått fler verktyg och ökad kunskap om rättighetsbaserat arbete. Tyvärr blir det arbetet betydligt svårare med den nuvarande regeringens politik.

Att regeringen övergivit den feministiska utrikespolitiken drabbar även hbtqia-personer. Förtryck p.g.a. kön, sexualitet, könsidentitet och könsuttryck hänger ofta samman och samverkar. Bland världens kvinnor är ofta homo- och bisexuella kvinnor samt transpersoner bland de mest utsatta för diskriminering och våld. Utan en feministisk analys riskerar viktig kunskap inom bistånds- och utrikespolitiken att gå förlorad. Vänsterpartiet vill att Sverige inom ramen för utrikespolitiken tydligt bejakar att det finns fler än två köns kategorier och att människor ska ha en grundläggande rätt till självidentifiering. Det är också viktigt att belysa att transpersoner i många samhällen utgör en av de mest utsatta grupperna och att deras kön och könsuttryck inte alltid respekteras i det samhälle som de lever i.

Inom utrikes- och utvecklingspolitiken bör Sverige därför uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor, kvinnor och icke-binära samt trans- och intersexpersoner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Trots att de riskerar att förlora arbetet, kontakten med sin familj eller till och med sitt liv organiserar sig människor i hela världen för sina rättigheter. Dessa aktivister har mod och vilja, men de behöver stöd i ofta mycket svåra miljöer. Stödet till organisationer som arbetar med hbtqia-frågor i fattiga länder är i dag inte omfattande mätt i kronor, men för de enskilda organisationerna har det en avgörande betydelse. Dock finns det ofta hinder för att stödja hbtqia-organisationer. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det stora svårigheter för en hbtqia-organisation att ens registrera sig, och många små hbtqia-organisationer i fattiga länder har haft svårt att leva upp till de höga krav på revision och uppföljning som Sverige ställer. För att Sveriges insatser ska bli meningsfulla är det centralt att de projekt och biståndsprogram som genomförs planeras och följs upp i dialog med hbtqia-rörelsen i det berörda landet.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtqia-organisationer kan förstärkas och göras mer flexibelt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik angående internationella hbtqia-frågor finns närmare beskriven i motion Hbtqia-frågor i världen (2022/23:53).

3.5 Funktionsnedsättningsperspektiv i utvecklingspolitiken

Inkluderingen av personer med funktionsnedsättningar i arbetet med Agenda 2030 är bristfällig både globalt och inom det svenska internationella utvecklingssamarbetet. De insatser som görs är för få i relation till problemets omfattning.

Uppskattningsvis lever 1,3 miljarder människor med funktionsnedsättning i världen.³¹ FN beskriver det som världens största minoritet. Så många som 80 procent av alla med funktionsnedsättningar beräknas leva i utvecklingsländer och en av fem bland världens allra fattigaste har en funktionsnedsättning.³² Den diskriminering och stigmatisering som personer med funktionsnedsättning utsätts för låser fast dem i ojämlikhet, vilket leder till att de ligger efter i alla socioekonomiska mätningar av hälsa, utbildning, hunger, välbefinnande och möjlighet till deltagande i samhällslivet. Personer med funktionsnedsättning tillhör också de som drabbas allra hårdast av klimatkrisen och av att tvingas på flykt.

Personer med funktionsnedsättning återfinns i alla grupper och sammanhang och bör inkluderas i alla biståndsinsatser. Kvinnor och flickor drabbas särskilt hårt; de underordnas både p.g.a. sitt kön och p.g.a. sin funktionsnedsättning. De löper dessutom en betydligt högre risk att utsättas för våld och sexuella övergrepp, samtidigt som deras tillgång till rättssystemet är sämre. Unga kvinnor och flickor med funktionsnedsättning drabbas av könsrelaterat våld 10 gånger mer än unga kvinnor och flickor utan någon funktionsnedsättning, enligt FN:s befolkningsfond (UNFPA).

För att Sveriges utvecklingspolitik ska göra framsteg i fråga om att inkludera personer med funktionsnedsättning måste det åtminstone finnas mål att sträva efter, uppnå och följa upp.

Målsättningar kring funktionsnedsättning bör skrivas ut så att insatser blir mätbara. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.6 Fackliga rättigheter i utvecklingspolitiken

Att få organisera sig i fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots det är det i många av världens länder fortfarande förknippat med stor fara. Runt om i världen avskedas, trakasseras, fängslas och t.o.m. mördas modiga kvinnor och män bara för att de valt att organisera sig på sina arbetsplatser och krävt sina grundläggande rättigheter.

³¹ WHO, who.int, Disability, Key facts, 7 mars 2023.

³² Ibid.

Att säkerställa löntagarnas rättigheter på arbetsmarknaden är centralt för att lägga grunden för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Ska fattigdomen och de ekonomiska klyftorna minska krävs fria fackföreningar som garanterar att den ekonomiska tillväxten kommer fler till del och att företagens vinster fördelas på ett mer rättvist sätt. Klyftorna mellan kvinnor och män kommer inte att kunna bekämpas om man inte säkerställer kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden.

Världsfacket International Trade Union Confederation (ITUC) beskriver en oroväckande utveckling.³³ I 9 av 10 länder inskränks strejkrätten och i 8 av 10 länder inskränks rätten till kollektiva förhandlingar. ITUC konstaterar att det skett en allvarlig demokratisk försämring det senaste decenniet. Sedan 2014 har andelen länder med inskränkningar i yttrande- och mötesfriheten gått från 26 procent till 45 procent. Företag använder inflationen som en ursäkt för att hålla nere lönerna.

Den tidigare S-MP-regeringen lanserade Global Deal, ett internationellt initiativ för att främja välfungerande arbetsmarknadsrelationer mellan arbetsgivare och löntagare och anständiga arbeten, med tydliga referenser till ILO:s Decent Work Agenda. Global Deal lanserades tillsammans med ILO och OECD som har tagit över ansvaret för att driva vidare satsningen. Syftet med Global Deal är att utveckla en plattform för att lyfta frågan om partssamverkan och att stärka befintliga samverkansstrukturer. Satsningen har varit framgångsrik och intresset är stort: en lång rad stater, företag, fackföreningar och andra organisationer har anslutit sig. Fackföreningar beskriver hur satsningen möjliggjort en öppen dialog med företag där de kunnat framföra skarp kritik och verka för förbättringar. Samtidigt har möjligheterna till ansvarsutkrävande, som är av vikt för att satsningen ska få effekt, ifrågasatts. Dessvärre har den svenska regeringen visat ett ointresse och brist på engagemang för Global Deal.

Sverige bör verka för att Global Deal får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.6.1 Fackföreningsrörelsen

I regeringens reformagenda koncentreras fokus i biståndet till Europa och framför allt Ukraina. Men när det kommer till stödet till fackliga organisationer så går man i motsatt riktning. I den svenska regeringens strategi för Sveriges uppbyggnads- och reformsamarbete med Ukraina 2023-2027 nämns inte arbetstagares rättigheter alls. På

³³ ITUC, Global Rights Index 2025.

samma sätt lägger reformagendan stort fokus på företag och handel, men nämner inte det fackliga arbetets betydelse. Det är anmärkningsvärt med tanke på den situation Ukraina befinner sig i just nu liksom det enorma arbete som landet står inför. I stället slår man undan benen för viktiga projekt genom att låta Sida säga upp ingångna avtal. Det drabbar t.ex. unga fackligt aktiva som arbetar för demokrati, mot korruption och för att bygga upp landet i krigets skugga.

OECD:s uppdaterade regelverk ställer krav på nationella kontaktpunkter att ha resurser och kompetens för att kunna hantera klagomål gällande risker kopplat till miljö och klimat, repressalier och dialog med de som är negativt påverkade av ett företags verksamhet. Den svenska nationella kontaktpunkten brister på flera områden, bl.a. vad gäller transparens, tillgänglighet och dialog med civilsamhället.

Regeringen bör säkerställa att den svenska nationella kontaktpunkten har tillräckliga resurser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Klimaträttvisa

Klimatet är en ödesfråga. FN varnar för att extrema väderhändelser är det nya normala. På vissa platser i världen kan temperaturer på uppemot 60 grader komma att nås redan inom några decennier. Extrema väderhändelser som torka och översvämningar slår hårt mot människor i stora delar av världen och klimatfrågan är en av de frågor som oroar människor allra mest. Livet och försörjningsmöjligheterna är redan påverkade för hundratals miljoner människor p.g.a. klimatkrisen. De fattiga och redan utsatta i världen drabbas värst av värme, torka, översvämningar, sjukdomar och bristande vattenkvalitet. Oavsett om fattiga och marginaliserade grupper lever i rika eller fattiga länder drabbas de värst. Miljontals människor riskerar att hamna i fattigdom p.g.a. klimatkrisen.

Många ekosystem har försvagats i produktionsförmåga och förmår inte generera för människan nödvändiga tjänster som matproduktion, rent vatten och klimatreglerande funktioner. Nödvändiga grödor riskerar därmed att minska, vilket kan leda till en försvagad livsmedelsförsörjning, hungerkatastrofer och massflyttningar. För att lyckas kombinera en effektiv fattigdomsbekämpning med ekologisk hållbarhet krävs satsningar på miljövänlig och hållbar produktion av energi och livsmedel samt omställning till en mer miljövänlig transport- och industrisektor.

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Kapitalismen fördelar jordens resurser extremt ojämnt, mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och – i samspel med patriarkala strukturer – mellan kvinnor och män.

Världens rika människor har orsakat klimatkrisen och har fortfarande störst negativ påverkan på klimatet. De som drabbas värst är däremot världens fattiga människor. De länder som släpper ut mest växthusgaser är de som drabbas lindrigast av växthuseffekten. I stället är det utvecklingsländer som kommer att få bära den absolut största delen av klimatkrisens skador och kostnader, enligt Världsbanken. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket även slås fast i FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatkrisen och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länderna, som drabbas av klimatkrisen. Både för att ställa om sin produktion och sina transporter så att de blir mer hållbara och för att kunna hantera effekterna av utsläppen från den rika delen av världen.

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika människors klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken.

Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Därför är det nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv. Vänsterpartiets politik om klimatomställningen och klimaträttvisa utvecklas i motionen Klimatkrisen (2021/22:3277).

Oxfam rapporterade 2019 att katastrofer p.g.a. klimatkrisen var den främsta drivkraften för internflyktingar under det senaste decenniet – vilket tvingade uppskattningsvis 20 miljoner människor om året från deras hem.³⁴ Vänsterpartiet vill se ett nytt additionellt klimatbistånd som ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av den klimatkris vi redan ser. Klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen, och den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar.

³⁴ Oxfam, Forced from Home: Climate-fuelled displacement, 2019.

Klimatkrisen riskerar att förstärka länders skuldkris. Torka, översvämningar och misslyckade skördar ökar länders behov av att låna pengar samtidigt som förmågan att betala tillbaka befintliga lån minskar. Skuldkrisen tvingar länder att minska sina offentliga utgifter vilket får negativa effekter på välfärden och riskerar att förvärra situationen ytterligare. Dessutom slår det också mot länders klimatåtgärder och möjligheter att motverka framtida kriser. Act Svenska kyrkan beskriver hur det dessutom är en större del av allt klimatstöd som ges i form av lån, vilket i sin tur riskerar att driva på spiralen.³⁵

4.1 Hållbart jordbruk

Hunger är inte en fråga om brist på mat i världen utan beror på ojämlika maktstrukturer i hur mat produceras, distribueras och konsumeras. Det finns tillräckligt med mat för att ingen ska behöva vara utan. Trots det går ungefär var tionde person i världen hungrig.³⁶

Det andra målet i Agenda 2030 ämnar till att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.

Rapporten The State of Food Security and Nutrition in the World 2025 (Sofi) som sammanställts av en rad internationella organ som Unicef och FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO, visar att nästan 512 miljoner människor, ca 6 procent av världens befolkning, kommer att leva i hunger 2030.

Vänsterpartiet anser att det kommer att krävas särskilda satsningar på hållbart jordbruk i biståndet. Till att börja med måste jordbrukssatsningar följa det internationella snittet på 5 procent av den totala biståndsbudgeten. Sveriges bistånd till jordbruk har visat sig vara betydligt lägre än det internationella snittet, och därför är det viktigt att Sverige arbetar för att andelen till jordbruk ökar.³⁷

Det småskaliga jordbruket står för 70 procent av den globala matproduktionen och förser majoriteten av jordens befolkning med föda men använder sammanlagt mindre än 25 procent av världens jordbruksmark. Majoriteten av alla småskaliga bönder är kvinnor och enligt Afrikagrupperna producerar kvinnliga bönder i Afrika 90 procent av kontinentens mat. Trots det har sällan kvinnan brukanderätten eller äger marken som brukas eller har kontroll över tillgångarna som genereras från jordbruket. Ett potentiellt

³⁵ Act Svenska kyrkan, Skuld, skatt och klimaträttvisa, Sveriges roll inför FN:s konferens om utvecklingsfinansiering, 2025.

³⁶ Röda korset, rodakorset.se, Hungersnöd och svår matbrist i världen, 17 september 2025.

³⁷ EBA, Mapping Swedish Aid to Agriculture, 2022.

alternativ, som många väljer, är att organisera sig i kooperativ för att stärka sina möjligheter att ta kontrollen över produktionssättet.

Stödet till småskaliga bönder och kooperativ ställs i kontrast till det kommersiella och industriella jordbruket som, utan hänsyn till miljö, klimat eller lokal fattigdomsbekämpning, kan ses som attraktivt för att öka ett lands BNP. Vänsterpartiet anser att det svenska biståndet bör se jordbrukets potential att skapa klimaträttvisa och matsuveränitet, skydda den biologiska mångfalden och leda till en rättvis fattigdomsbekämpning, ökad jämställdhet och ekonomisk utveckling. Världsbanken menar att långsiktiga investeringar i jordbruk är upp till fyra gånger så effektivt för att bekämpa fattigdom, jämfört med hur andra sektorer bidrar till fattigdomsbekämpning. Stöd till småbrukare och småskaliga bönder är också i de flesta fall ett mer effektivt stöd i fattigdomsbekämpningen än stöd till kommersiellt och industriellt jordbruk. Agroekologi definieras av FN som ett jordbruk som bygger på ekologiska principer, kretsloppstänkande och stor biologisk mångfald.

Sverige bör prioritera bistånd inom jordbruk till småskaliga bönder och agroekologiska metoder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Bistånd till jordbruk ska inte enbart inriktas på att öka produktionen eller säkerställa en hållbar omställning; det måste också handla om mänskliga rättigheter och människors rätt att organisera sig. Har människor möjligheter att inom fackföreningar, civilsamhällesorganisationer och kooperativ gå ihop för att arbeta och hjälpa varandra, stärks även deras möjligheter att äga makten att forma sin framtid och utveckling. De senaste årens växande trend av privata företags roll i bistånd och i investeringar kan ha en negativ påverkan på småbrukares matsäkerhet och försörjning. Ofta leder privata investeringar till att privata företag approprierar mark genom s.k. landgrabbing och till en storskalig exportorienterad industriell jordbruksmodell som underminerar försök att bekämpa fattigdom och hunger.

Sverige bör utöka stödet till civilsamhällesorganisationer i partnerländer och i Sverige inom bistånd till jordbruk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Vatten, sanitet och hygien

Tillgång till rent vatten och sanitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots detta saknar ungefär 3,5 miljarder människor tillgång till en fungerande toalett enligt Unicef.

En vanlig uppskattning är att över 2 miljarder människor saknar tillgång till rent vatten, men en ny studie visar att det i själva verket kan vara dubbelt så många.³⁸ Varje dag dör omkring 1 000 barn i sjukdomar relaterade till brist på rent vatten eller bristande hygien och sanitet. Bristen på rent vatten riskerar i förlängningen att leda till allvarliga konsekvenser som antibiotikaresistens och framtida pandemier. Att säkra tillgången till rent vatten och grundläggande sanitet är avgörande för att kunna rädda liv världen över och även för att kunna bekämpa fattigdom samt för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett lands hela utveckling går hand i hand med tillgång till rent vatten och sanitet. I en tid av klimatkris och fler konflikter om vatten blir det allt viktigare att lyfta dessa frågor.

Bristande tillgång till rent vatten och sanitet påverkar kvinnor och flickor särskilt hårt. Alltför många kvinnor ägnar timmar varje dag åt att hämta rent vatten i stället för att delta i utbildning eller aktiviteter som skulle kunna ge en egen inkomst. Avsaknaden av toaletter är i många länder ett av huvudskälen till att flickor hoppar av sin skolgång och många flickor tvingas att sluta skolan när de får mens. Brist på rent vatten är också ett avgörande hinder för en god förlossningsvård och säkra aborter. För att säkerställa dessa mänskliga rättigheter behövs långsiktiga lösningar med hållbara, tillgängliga system för distribution av vatten och sanitet. Det behövs samhällslösningar som når alla, inte endast dem med mest pengar.

När en resurs blir en bristvara tenderar den att bli en attraktiv handelsvara. Det gäller i högsta grad vatten under de senaste decennierna. Globala företag ser gränslösa marknader öppna sig genom privatiseringar av vatten i kombination med en växande efterfrågan på vatten. Privata vattenföretag strävar efter kortsiktig vinst och söker sig till områden där kostnaderna är låga och inkomsterna höga. Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har dessutom i flera fall utövat påtryckningar på fattiga länder för att de ska sälja ut sina vattenverk till multinationella bolag.

Vänsterpartiet ser Sverige som en viktig aktör i det globala arbetet med att säkra tillgång till vatten och sanitet för jordens fattiga. Universell tillgång till rent vatten förutsätter att det finns en tryggad tillgång till vatten via det offentliga. Vänsterpartiet menar därför att all privatisering av vatten och dess distribution måste upphöra.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken, verka för att privatisering av vattenresurser stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

³⁸ DN, Fyra miljarder saknar tillgång till rent dricksvatten, 15 september 2024.

För att vi långsiktigt ska säkra tillgången till rent vatten och sanitet för hela jordens befolkning krävs att vi bygger upp hållbara system för vatten och sanitet i varje samhälle så att de kan tillhandahålla rättvisa och hållbara tjänster till alla. Då behöver regeringar och biståndsgivare förändra sitt arbete med vatten och sanitet. I dag ser vi att mycket av arbetet med vatten och sanitet sker i form av kortsiktiga projekt. Alltför många givare använder dessutom arbetet med vatten och sanitet för att visa upp just sina enskilda tekniska lösningar. Hållbara och långsiktiga system för vatten och sanitet kan inte byggas genom projekt eller kopplas till enskilda tekniska lösningar. Det krävs gemensamt ägda samhällssystem som myndigheter och regeringar kan ta ett långsiktigt ansvar för. Detta blir i synnerhet viktigt i en tid då tillgången till rent vatten hotas av klimatkrisen. Arbetet med vatten och sanitet behöver också bedrivas i aktiv dialog med det civila samhället och samhällets medborgare.

Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Vapenexport

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt arbetar för fred och nedrustning i världen och ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Sverige har alla möjligheter att vara en sådan röst, men då krävs det att vi slutar beväpna auktoritära regimer och stater som begår allvarliga och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Om vi inte gör det är vi inte trovärdiga i vårt arbete för mänskliga rättigheter, global nedrustning, fred och jämställdhet. Läs mer om Vänsterpartiets syn på vapenexport i vår riksdagsmotion med anledning av skr. 2024/25:114 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (mot. 2024/25:3405) och i vår motion Säkerhetspolitik för en fredligare värld (mot. 2025/26:V325).

6 Skatteflykt och skatteundandragande

Ett av de enskilt största hindren för arbetet mot fattigdom är de enorma globala pengaflöden som varje år går från fattiga till rika länder genom olaglig och oredovisad

skatteflykt. Skatteflykten slår sönder möjligheten för fattiga länder att mobilisera sina egna nationella resurser. Stora delar av det mervärde som skapas genom produktion och investeringar i fattiga länder når aldrig befolkningen i länderna. Detta slår särskilt hårt mot länder som saknar en effektiv skatteinhämtningsförmåga samt länder där starka privata aktörer, exempelvis multinationella företag, har särskilt stora möjligheter att påverka och manipulera skattepolitiken och skattemyndigheten. Hundratals miljarder försvinner varje år för att individer och företag gömmer undan pengar i skatteparadis. För varje biståndskrona som går från den rika delen av världen till den fattiga går över 10 kronor i motsatt riktning i form av skatte- och kapitalflykt. Att vända denna utveckling är en central del i arbetet med att skapa en mer jämlik värld.

Utan skatteflykten hade många fattiga länder själva haft resurser att minska fattigdomen, mödradödligheten och hungern. De hade haft en stadigare och mer tillförlitlig inkomstkälla och inte längre varit lika sårbara för biståndsgivarnas nycker och nedskärningar i biståndsbudgetarna.

Målet för utvecklingssamarbete måste vara att fattiga länder får kapacitet att själva ta ut skatt för att finansiera samhällsservice och att de får äga sin egen utveckling. Detta mål undergrävs tydligt av skatteflykten. Vänsterpartiets politik för att motverka skatteflykt beskrivs mer utförligt i motionen Skatteflykt (2025/26:177).

7 EU:s utvecklingspolitik

Sammantaget är EU tillsammans med medlemsländerna världens största biståndsgivare. Medlemsstaterna står för 42 procent av allt offentligt utvecklingsbistånd och bistånd står för en procent av EU:s årsbudget.³⁹ Men EU:s bistånd som andel av BNI minskar. Mellan 2022 och 2023 sänkte 20 av 27 EU-länder sitt bistånd. Dessutom är det mer än var femte biståndskrona som inte uppfyller definitionen av bistånd.⁴⁰ Mycket av biståndet är koncentrerat till närområdet, inte minst Ukraina, och till övre medelinkomstländer. En ökande andel går till s.k. lånebistånd i stället för gåvobistånd.

EU har aldrig levt upp till sitt åtagande om att avsätta 0,7 procent av BNI. Under 2023 uppgick det till motsvarande 0,57 procent. Skulle man räkna samman det

³⁹ Europeiska unionens råd, Lägesrapport, Vägar till framsteg: maximera effekterna för hållbar utveckling och globalt välbefinnande, 26 maj 2025.

⁴⁰ Concord, Aidwatch 2024.

uteblivna biståndet sedan 1970 har EU samlat på sig en biståndsskuld på gigantiska 1,2 biljoner euro till världens utvecklingsländer.⁴¹

Biståndsorganisationer varnar för att EU:s kommande långtidsbudget 2028-2034 ökar fokus på EU:s egenintresse och att fattigdomsperspektivet försvagas. Bl.a. har viktiga formuleringar om biståndets mål har försvunnit. I EU-kommissionens förslag till långtidsbudget finns inte längre utgiftsmål om att satsa en viss andel pengar på tematiska områden. Det minskar insynen och möjligheten till ansvarsutkrävande. Ett större fokus ligger också på privat sektor i utvecklingssamarbetet och möjligheterna till migrationspolitiska villkor blir större. Vänsterpartiet är starkt kritiska till att biståndet försvagas och urvattnas på det här sättet.

Vänsterpartiet anser att Sverige bör verka för att EU:s klimatbistånd ska vara additionellt, alltså läggas till redan existerande åtaganden för biståndet. Klimatet är en ödesfråga och omställningen i den fattiga delen av världen är central.

Ett stort problem med EU:s bistånd är att man missar målen eftersom det styrs av egenintressen i stället för mottagarländernas intressen. Det är framför allt säkerhets- och migrationspolitiska intressen som prioriteras framför stöd till de som lever i de mest fattigdomsdrabbade länderna. Att EU skjuter de uppsatta målen på framtiden och ändå ser ut att missa dem med stor marginal är mycket oroväckande. I en värld där behoven av verkligt bistånd är mycket stora är detta agerande av världens rikaste världsdel ett svek.

Sverige bör aktivt verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur de ska nå sina biståndsmål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken, Policy Coherence for Development. Fortfarande finns dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika verksamheter. Unionens handels-, jordbruks- och fiskeripolitik är exempel på verksamheter som försvårar, och i vissa fall helt slår sönder, förutsättningarna för att biståndet ska kunna ge resultat genom att vara utformade utifrån medlemsstaternas behov snarare än för att främja utveckling. Ytterligare en stor utmaning i EU:s utvecklingspolitik är att ett mindre antal medlemsstater med Malta, och Ungern i spetsen har kunnat blockera mycket av arbetet med SRHR i unionens bistånd.

Det är viktigt att klargöra att samstämmigheten inom utvecklingspolitiken är ett överordnat mål. Liksom det finns ett behov av att tydliggöra det civila samhällets roll

⁴¹ Ibid.

för EU:s utvecklingspolitik, bl.a. genom deltagande i beslutsprocesser, och att finansieringen av det civila samhällets verksamhet ökar.

Sverige bör utifrån principerna ovan verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Handel och företags ansvar

Handel spelar en central roll för både Sveriges ekonomi och den ekonomiska världsordningen. Genom utbyte av varor och tjänster skapas både arbetstillfällen och enorma vinster. Handeln förs i dag inte på rättvisa villkor och de vinster som handeln skapar fördelas inte på ett rättvist sätt. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en viktig förklaring till att vår värld fortfarande är så ojämlik och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa. Handelspolitiken måste därför följa utvecklingspolitikens målsättningar och vara samstämmig med utvecklingspolitiken och Agenda 2030.

I och med regeringens omläggning av biståndet knyter man samman biståndet och handelspolitiken på ett oroväckande sätt. Som tur är finns det tydliga principer och ett globalt ramverk för vad ett effektivt bistånd innebär. Ett effektivt bistånd är inte att se till Sveriges behov snarare än mottagarlandets, inte att blanda ihop bistånd med handelspolitiken. Kan handelspolitiken användas för att lyfta människor ur fattigdom är det naturligtvis välkommet. Och går det att vinna positiva synergieffekter är det positivt. Men man ska vara mycket noga med att det inte är detsamma som bistånd.

Handelspolitiken och biståndspolitikerna har olika syften och mål. Behoven är som allra störst i fattiga eller konfliktdrabbade länder. Svenska intressen och affärsmöjligheter gynnas däremot bäst i medelinkomstländer. Erfarenheter från andra länder visar dessutom att det är ett mycket svårt och ineffektivt sätt att bedriva bistånd.

Det går inte att nog understryka vikten av ett ägarskaps- och rättighetsperspektiv i biståndspolitikerna. Utvecklings- och biståndspolitikerna handlar inte om att gynna svenska intressen.

Regeringens ensidiga fokus i utvecklingspolitiken ligger på hur marknadsekonomisk näringslivsutveckling kan skapa förutsättningar att nå biståndspolitikens övergripande mål. Det visar en bristande insikt om bl.a. vikten av en fungerande rättsstat, en stark generell välfärd, utvecklad hälso- och sjukvård och social trygghet som omfattar alla.

Genom Sveriges medlemskap i EU överfördes stora delar av vår handelspolitik till Bryssel och där förs en gemensam handelspolitik där medlemsstaterna är bundna till unionens handelsavtal. Även om stora delar av handelspolitiken regleras på EU-nivå så sker också en handel som regleras på nationell nivå, t.ex. regleras handel med krigsmateriel på nationell nivå. Sverige bedriver också ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete som regleras på nationell nivå, t.ex. via Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden, genom det stöd man ger och de exportkrediter och garantier man utfärdar vid export och investeringar utomlands. Insynen är mycket bristfällig trots att man med stora summor stödjer investeringar och handel med diktaturer.

Regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som EKN och SEK bedriver. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill se kraftigare tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Det arbetet ska utgå från FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter som bygger på statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar att respektera dem och individens möjligheter att få sin sak prövad vid kränkningar.

Den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet har gradvis stärkts. I EU-kommissionens förslag till långtidsbudget ökar ansträngningarna för att engagera den privata sektorn i utvecklingsbiståndet. Det riskerar att leda till att biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. Privatsektorbiståndet är också förknippat med brister i uppföljning och redovisning. Precis som biståndsorganisationernas arbete ständigt är under uppföljning och noggrant utvärderas måste de privata aktörerna avkrävas ansvar för sitt arbete. Naturligtvis borde de biståndsmedel som går till företag eller näringslivsorganisationer följas upp och utvärderas på samma sätt som annat bistånd. För att biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet att alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer.

Human rights due diligence är ett internationellt etablerat verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna. Det är symptomatiskt att begreppet inte nämns en enda gång i regeringens reformagenda för biståndet.

Statskontoret har analyserat Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat en lång lista på förslag på åtgärder.⁴² De menar bl.a. att regeringen bör utveckla tydliga kriterier för när statliga bolag ska göra human rights due diligence, att möjligheterna till en bättre gottgörelse av företagsrelaterade övergrepp bör ses över och att en lagstiftning som ger möjlighet att pröva och lagföra företagsrelaterade människorättskränkningar som svenska företag gör i andra länder bör utredas. Dessutom bör staten föregå med gott exempel och kunna ställa högre krav vid statliga investeringar och upphandlingar. Vänsterpartiet instämmer i den bild som Statskontoret ger av hur svenska företag bättre kan följa FN:s vägledande principer och vikten av att de gör det. Mer om Vänsterpartiets politik i fråga om handel och företags ansvar går att hitta i motionen Handelspolitik (2023/24:989).

Skuldavskrivningar

Fattiga länders skulder utgör i dag ett avgörande hinder för utveckling. I många länder förhindrar utgifter för räntor och amorteringar satsningar på utbildning, hälsovård och infrastruktur, vilket i grunden hotar möjligheterna till utveckling.

Omfattande skuldavskrivningar genomfördes under början av 2000-talet för de fattigaste länderna. Mellan åren 1998 och 2010 sjönk skuldbördan för HIPC-länderna (HIPC står för Heavily Indebted Poor Countries) från 20 till 5 procent av statsutlägg. HIPC-initiativet lanserades 1996 av IMF och Världsbanken och omfattar i dag 39 länder, framför allt i Afrika söder om Sahara.

I spåren av finanskrisen och coronapandemin samt till följd av ökade kostnader för livsmedel och drivmedel ser vi dock hur skuldbördan växer på nytt. Skulderna har ökat i rika industriländer såväl som i fattigare länder, i den offentliga sektorn såväl som i den privata.

I utvecklingsländer är läget mycket oroande. Ungefär hälften av de allra fattigaste ekonomierna är i en skuldkris eller har en hög risk för skuldkris.⁴³ Om den växande skuldkrisen inte hanteras kan den leda till växande fattigdom och stort lidande, på samma sätt som tidigare skuldkriser. FN varnar för att 3,4 miljarder människor nu lever i länder som betalar mer i räntor på lån, än vad de investerar i hälsa och utbildning.⁴⁴ En

⁴² Statskontoret, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete, 2018.

⁴³ World bank group, Poorest Economies Face Toughest Conditions in Two Decades, 13 oktober 2024.

⁴⁴ UN trade & development, A world of debt, Report 2025.

större andel av ländernas statsbudgetar går till skuldbetalningar nu jämfört med skuldkrisen i slutet av 1990-talet.⁴⁵ En ovillkorad skuldavskrivning för de fattigaste länderna är nödvändigt för att länderna ska ha en chans att bygga starka ekonomier och samhällen med en generell välfärd för alla invånare. I tider av globala nedskärningar i biståndet blir det om möjligt än viktigare.

Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sveriges fordringar på utvecklingsländer är jämförelsevis små och handlar framför allt om fordringar från svenska exportföretag som staten tagit över. Regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har öppnat för att återinföra låneinstrument i biståndet. Vilket skulle kunna innebära att Sveriges fordringar i framtiden kommer att öka. Vänsterpartiet menar att Sverige inte ska införa biståndssubventionerade lån.

Ansvar för skuldkrisen kan inte enbart läggas på de fattiga länderna. Internationella institutioner och länder i den rika delen av världen har ett stort ansvar för flera länders skuldkris. Många gånger har man lånat ut pengar till diktaturer trots att man varit medveten om att lånen inte skulle komma befolkningen till del. I dessa fall är det tydligt att långivarna har ett medansvar för skuldsättningen och skulderna är att betrakta som illegitima. Det var därför välkommet när Norges regering i augusti 2012 meddelade att man beslutat att tillsätta en skuldrevision för att undersöka hur stor del av Norges fordringar på fattiga länder som är legitima. Vänsterpartiet menar att Sverige bör följa det norska exemplet.

Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver skuldavskrivningar krävs förändringar i den globala ekonomin som förhindrar att skuldsituationen förvärras och att nya skuldkriser uppstår. Bland åtgärderna finns bättre reglering av lånemarknaden och skatterättvisa. Den samlade utvecklingspolitiken bär också ett tungt ansvar för att de fattigaste länderna inte ska drabbas av skuldkriser. En av flera förutsättningar för utveckling i fattiga länder är att det skapas internationella system för hållbar långivning. På samma sätt måste skuldombudförhandlingar främja länders utveckling på lång sikt.

⁴⁵ Act Svenska kyrkan, Skuld, skatt och klimaträttvisa, Sveriges roll inför FN:s konferens om utvecklingsfinansiering, 2025.

Nätverket European Network on Debt and Development (Eurodad), som samlar flera biståndsorganisationer runt om i Europa, har presenterat flera förslag på hur framtida skuldkriser kan undvikas. De föreslår bl.a. en internationell insolvenslag med en domstol som ska kunna hantera fall med tvivelaktiga skulder. I dag tar sådana fall lång tid att lösa, vilket får utdragna, svåra och ofta orättvisa konsekvenser. Ett annat förslag är att fastställa en princip som alltid sätter efterlevnaden av mänskliga rättigheter framför återbetalning av skulder. Exempelvis ska det inte vara tillåtet att skära ned på sjukvård och utbildning för att betala av skulder. Slutligen vill de införa ett bindande ramverk för ansvarsfullt långivande och låntagande för att undvika att ytterligare illegitima skulder uppstår. Vänsterpartiet anser att Sverige bör göra mer för att bromsa den pågående skuldkrisen och förhindra framtida kriser, utifrån de förslag som lyfts fram av Eurodad.

Sverige bör som enskilt land såväl som i EU och FN agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.1 IMF och Världsbanken

Världsbankens roll är att genom finansiell hjälp och rådgivning bidra till fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling. IMF:s uppdrag är att övervaka och ge råd gällande medlemsstaternas ekonomiska politik, ge lån till medlemsländer med finansiella problem och bidra med experthjälp och teknisk assistans. Tillsammans är IMF och Världsbanken centrala för såväl den rådande ekonomiska världsordningen som enskilda länder.

IMF och Världsbanken är formellt delar av FN-systemet och ligger under FN:s ekonomiska och sociala råd (Ecosoc). Dock skiljer sig IMF och Världsbanken tydligt åt på flera punkter från övriga FN-organ, exempelvis när det gäller fördelningen av röster inom institutionerna som inte utgår från principen om ett land och en röst. I stället har världens rikaste länder ett betydande inflytande, samtidigt som utvecklingsländerna har en väldigt liten möjlighet att påverka IMF och Världsbanken. I stället avspeglar fördelningen av rösterna i stora delar maktförhållandena i världen vid institutionernas bildande 1944. Det har i flera år pågått ett arbete med att reformera pågående röstfördelning, men detta reformarbete handlar primärt om att kompensera växande tillväxtekonomier och i mindre utsträckning om att göra röstfördelningen mer demokratisk. Kina har bl.a. stärkt sitt inflytande, men USA är fortfarande dominerande

och kan blockera beslut. Kraven på ett mer rättvist sätt att beräkna rösterna är således fortfarande högaktuella.

Sverige bör verka för en fortsatt revidering av röstfördelningen i IMF:s och Världsbankens högsta beslutande organ, guvernörsstyrelsen, för att öka utvecklingsländernas inflytande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

IMF och Världsbanken har genom sin historia varit starkt kritiserade. Exempelen är många på hur man under kalla kriget gav lån och bidrag till västvänliga diktaturer och auktoritära regimer. Under 1980- och 1990-talen tvingades merparten av länderna i Afrika, Asien och Latinamerika att genomföra olika former av strukturanpassningsprogram designade av IMF och Världsbanken. Centralt för programmen var privatiseringar, nedmontering av den offentliga sektorn, avregleringar och handelsliberaliseringar, vilket i många länder fick katastrofala sociala och ekonomiska effekter. Ett exempel är det s.k. vattenkriget i Bolivia där Världsbanken krävde att landet skulle sälja vattensystemet i Cochabamba till det amerikanska företaget Bechtel. Resultatet blev förödande när vattenpriset steg med över 100 procent och avtalet bröts efter stora protester. Även IMF:s ageranden under den ekonomiska krisen i Sydostasien 1997 och i Argentina 2001 har mötts av stark kritik. Missnöjet med IMF:s och Världsbankens krav och villkor, deras s.k. konditionalitet, har under det senaste decenniet resulterat i att ett flertal länder valt att betala tillbaka sina lån till IMF i förtid för att komma undan kraven. I Latinamerika och Sydostasien har dessutom regionala fonder bildats för krishantering för att bryta ländernas beroende av IMF.

Organisationen The Bretton Woods Project, som granskar IMF:s och Världsbankens verksamhet, konstaterar att politiska protester och folkliga resningar till följd av reformer som drivits fram av IMF är vanligt förekommande.

Även om det har skett en viss förbättring av IMF:s och Världsbankens verksamhet krävs ytterligare reformer. Alltför hårda villkor för att få budgetar i balans genom orimliga nedskärningar i välfärdssystem riskerar att få negativa konsekvenser under lång tid. Vänsterpartiets utgångspunkt är att varje land måste ha rätt att på sina egna villkor kunna utforma sin ekonomiska politik. Folket måste i demokratiska val ha möjlighet att ta ställning till de ekonomiska vägval som varje land ställs inför.

Sverige bör i IMF och Världsbanken verka för en reformering av institutionernas makroekonomiska krav för att öka möjligheterna för låntagare att själva utforma sin ekonomiska politik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

IMF:s och Världsbankens ageranden är ibland motsägelsefulla och institutionerna drar vid vissa tillfällen åt olika håll i centrala frågor. Ett exempel är hur Världsbanken utlovade miljarder i nödlån under coronapandemin med fokus på sjukvård och socialt skydd, samtidigt som de vägrade skriva av skulder för fattiga länder som under samma period tvingades lägga mer pengar på återbetalning av skulder än på sjukvård.⁴⁶ Vänsterpartiet menar att dessa s.k. Bretton Woods-institutioner i högre grad bör sträva i samma riktning och att den riktningen bör styras av Agenda 2030.

Regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I december 2017 meddelade Världsbankens dåvarande chef Jim Yong Kim att banken efter 2019 skulle upphöra med låneprojekt till gas- och oljeutvinning samt borrhning och drift av oljebrunnar. Det var ett litet steg i rätt riktning, men också ett beslut fullt av hål och undantag. Vänsterpartiets kritik mot Världsbankens bristande klimat- och miljöarbete utvecklas i motionen Klimatkrisen (2021/22:3277).

9 Biståndets utformning

Sverige har länge haft ett väl fungerande och ändamålsenligt bistånd. Vi menar att det är viktigt att ständigt utvärdera och uppdatera de strategier och system som visat sig inte fungera. Men att som regeringen gör överge väl fungerande metoder till förmån för ideologiskt motiverade ställningstaganden är ett oansvarigt sätt att bedriva biståndspolitik.

En hög transparens är helt avgörande för förtroendet för biståndet. Regeringens reformagenda togs fram helt utan inflytande från civilsamhällets biståndsorganisationer. Det och att man helt stryper informationsstödet visar tydligt att man inte är intresserad av en bred och folklig debatt om biståndet.

Urholkningen av den svenska biståndsbudgeten i kombination med en ytterst begränsad granskning av hur dessa kostnader leder till utvecklingsresultat motsäger de höga kraven på resultatstyrning och transparens i biståndet.

Regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

⁴⁶ Oxfam, oxfam.org, Over 80 per cent of IMF Covid-19 loans will push austerity on poor countries, 12 oktober 2020.

9.1 Värna biståndet

Mot bakgrund av hur liten del av de globala penningflödena som utgörs av bistånd är det mycket viktigt att biståndet värnas. Biståndsmedel måste gå till verkliga biståndsinsatser i enlighet med biståndseffektivitetsagendan. Avräkningar för kostnader i givarländer, företagsbistånd som finansierar företagets verksamhet i stället för biståndets målgrupp eller biståndspengar som går till militär eller säkerhetspersonal måste avvecklas. Den svenska regeringen pratar ofta och gärna om att svenskt bistånd ska vara effektivt, men i praktiken för man en politik för det motsatta.

En förutsättning för att garantera kvalitet, transparens och uppföljning är att biståndet inte kanaliseras via s.k. skatteparadis. Skatteparadis definieras som ett land med bl.a. stark banksekretess, låg beskattning och svaga regelverk för finansiella transaktioner. Swedfund är ett statligt riskkapitalbolag som erbjuder riskkapital och kompetens för investeringar i fattiga länder. Verksamheten finansieras via biståndsbudgeten. Bolaget har tidigare mött kritik för att man kanaliserat pengar via skatteparadis och arbetet har därefter förbättrats. Vänsterpartiet menar att det ska vara prioriterat av Swedfund att arbeta mot skatteflykt och se till att korrekta skatteinbetalningar görs av de företag man investerar i. Det är centralt för att biståndspengar inte ska gynna en företagselit på bekostnad av befolkningar i låginkomstländer.

Norge beslutade redan för över ett decennium sedan att inga biståndssatsningar ska gå via skatteparadis. En väg att gå är att använda sig av EU:s vita/svarta lista över skatteparadis. Som en effekt av listan har flera skatteparadis ”öppnat upp sig” och räknas numera inte som skatteparadis. Samtidigt finns det problem med att vissa medlemsstater som t.ex. Malta fortfarande inte har en tillräckligt välutbyggd lagstiftning.

Sverige bör införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sommaren 2017 öppnade EU-kommissionen för att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. En stor majoritet av EU-parlamentarikerna röstade för att gå vidare i förhandlingen med ministerrådet. Detta innebär att det nu finns biståndspengar som används till militär verksamhet inom EU. Denna användning av biståndsmedel strider tydligt mot biståndets principer enligt OECD:s biståndskommitté Dacs kriterier och EU:s fördrag. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna utveckling och menar att Sverige måste bromsa den inom EU. Även om stora behov finns av att

stödja länder i frågor om säkerhet ska EU:s biståndsbudget inte finansiera militär utrustning eller åtgärder mot migration. Det är också ett skäl till att stödet till Ukraina bör ske i form av additionella medel, utöver den befintliga biståndsbudgeten. Det ska inte finnas någon risk för sammanblandning av biståndspengar och andra viktiga civila och militära stöd till landet.

Sverige bör inom EU verka för att stoppa att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regler formulerade av Dac styr vad som får räknas som internationellt bistånd. Dac har i dag 30 medlemmar, däribland Sverige. Reglerna är dock ett golv, inte ett tak. Enligt Dac-reglerna är det tyvärr tillåtet att använda biståndspengar för att bl.a. finansiera skuldavskrivningar, flyktingmottagande och utländska studenter vid högsolor i givarlandet. Resultatet är att en rad länder missbrukar möjligheten till avräkningar och låter mycket stora delar av biståndsbudgeten finansiera verksamhet som inte är att betrakta som utvecklingssamarbete.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen yrkat på att Sverige ska verka för att skrivningar i Dacs regelverk som tillåter att biståndspengar används för skuldavskrivningar, utländska studenter vid högsolor i givarländerna och flyktingmottagande ska strykas.

Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att biståndet värnas och att kostnader för flyktingmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.2 Öka biståndets förutsägbarhet

I en tid då behoven av bistånd är stora är det särskilt viktigt att värna effektiviteten och förutsägbarheten inom biståndspolitik. Förutsägbarheten inom biståndet har stor inverkan på effektiviteten och aktörernas förutsättningar att planera sin verksamhet och sina insatser. Förutsägbarhet inom biståndet – att partnerorganisationer kan vara säkra på när biståndsutbetalningar kommer och hur stora de kommer att vara – har länge understrukits av både partnerländer och givare. En förutsägbar finansiering är också en central del av de internationella åtaganden för bistånd som slutits i Paris, Accra, Busan och Mexico City. När den brister undergrävs både givare och partners i sina strävanden efter resultat.

Regeringens och Sidas bristande kommunikation med civilsamhällets biståndsorganisationer är ett övertydligt exempel på hur man inte skapar förutsägbarhet för inblandade aktörer.

Regeringen använder förutsägbarhet som ett argument för att frångå enprocentsmålet i biståndet och i stället frysa det över tre år. Men i stället för att kopplas till BNI blir nu biståndets storlek en fråga för regeringens nyckfullhet. I stället för en stabil nivå blir biståndet ett slags dragspel som olika regeringar kan sänka och minska utifrån sin inrikespolitiska agenda. Att tro att en drastisk sänkning av medlen innebär en ökad förutsägbarhet är bakvänt. Att återgå till enprocentsmålet är den i särklass viktigaste åtgärden för att öka biståndets förutsägbarhet.

Vänsterpartier har tidigare lyft frågan om förutsägbarhet i förhållande till hur växelkursfluktuationer påverkar biståndet. För längre projekt kan det handla om stora summor. Genom att partnerorganisationer erbjuder fasta valutakurser skulle en större säkerhet kunna garanteras. Sida kan också använda sitt garantiinstrument för att minska riskerna för biståndsaktiviteter som genomförs i mindre valutor i utvecklingsländer.

Vänsterpartiet värnar ett förutsägbart och effektivt bistånd och anser att regeringen bör agera för att motverka osäkerhet i biståndet.

Regeringen bör återkomma med förslag om hur biståndets bristande förutsägbarhet till följd av växelkursfluktuationer kan motverkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Biståndsaktörer i Sverige vittnar om att det har blivit allt svårare att genom det etablerade svenska banksystemet vidareförmedla pengar till många av de länder där svenska biståndsinsatser är tänkta att genomföras. Problemet har eskalerat, och de flesta banker genomför inte längre utlandsbetalningar till det som de kallar för högriskländer. Även EBA har lyft detta som ett problem. Sidas riktlinjer anger att organisationer som finansieras genom Sida i största möjliga mån ska använda det internationella banksystemet för att minska risken för penningtvätt och terrorfinansiering. När det blir allt svårare att använda det system som Sida förespråkar riskeras den verksamhet som bedrivs inom svenskt bistånd. Utan möjlighet till utlandsbetalningar blir det svårt, för att inte säga omöjligt, att bedriva verksamhet, något som direkt slår hårdast mot de mest utsatta i de länder där flest svenska biståndsinsatser genomförs. Problemet riskerar också i förlängningen att minska antalet biståndsaktörer i Sverige, och därmed blir det svårt att nå målen för svensk biståndspolitik.

Regeringen bör återkomma med förslag om hur banker kan säkerställa transaktioner genom biståndsaktörer för att utföra biståndsinsatser i s.k. högriskländer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.3 Civilsamhällets och folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken

Folkrörelser och frivilligorganisationer i Sverige har spelat och spelar en viktig roll inom utvecklingspolitiken. En framgångsrik svensk utvecklingspolitik förutsätter att vi arbetar via de multilaterala organisationerna, med bilateralt samarbete och genom civilsamhället och folkrörelserna. Tack vare alla de svenskar som ideellt har engagerat sig i solidaritets- och biståndsarbetet har svensk utvecklingspolitik dessutom fått en tydligare folklig förankring och tillförts viktiga perspektiv. Det är viktigt att inte gå miste om detta, då folkrörelsernas intresse för specifika frågor ger värdefull kunskap och knyter an med andra liknande rörelser runt om i världen. Denna typ av solidarisk globalisering ska vi värna. Biståndsorganisationer, kvinnorörelser, hbtqia-rörelser, fackliga organisationer, demokratiska politiska partier och religiösa samfund bidrar med kunskap och påverkansarbete och knyter samman världen i specifika frågor.

I regeringens reformagenda för biståndet kan man läsa skrivningar om vikten av civilsamhällets organisationer. Men tvärt om har regeringen minskat budgetanslagen till civilsamhället minskar, i vissa fall dramatiskt. Konsekvenserna blir förödande, inte bara för svenska biståndsorganisationers verksamhet utan för miljontals människor världen över som är i stort behov av svenskt bistånd. Läs mer i vår motion Folkrörelsebiståndet (mot. 2024/25:63).

9.3.1 Slopade informationsstöd

Förutom att medlen för bistånd minskar har regeringen tagit bort informationsstödet. Det innebär att en lång rad viktiga informationskanaler har avvecklats. Det minskar i sin tur transparensen och kvaliteten i svenskt bistånd. I och med ett minskat informationsstöd blir även möjligheten att granska vad svenska biståndspengar används till mindre. Möjligheterna till en bred och folklig debatt om biståndet kringkärs. Det är också någonting som OECD påpekat.⁴⁷

Som exempel på vad pengarna använts till kan nämnas tidningen Sveriges Naturs granskning av hur fackliga företrädare mördas i svenska Vattenfalls jakt på billigt kol från Colombia eller tidningen Arbetets avslöjande om att AP-fonderna

⁴⁷ OECD, Sweden's Mid-term Review, 16–17 March 2023.

köperstatsobligationer i diktaturer. För att inte nämna bevakningen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Stödet har t.ex. också bidragit till att kvinnorrättsaktivister från Sydamerika har kunnat resa till Europa och samtala med svenska makthavare.

Ett svenskt bistånd av hög kvalitet förutsätter en svensk biståndsdebatt av hög kvalitet. Vi behöver ta till vara den enorma kompetens och erfarenhet som finns i folkrörelserna, både när det kommer till utformningen av biståndet och i den breda utvecklingsdebatten. I en undersökning från branchorganisationen Giva om privatpersoners inställning till att skänka pengar framkommer det att låg kunskap är ett av de främsta hindren för givande.⁴⁸

Regeringens beslut att helt slå undan benen för civilsamhällets informationsverksamhet kommer att minska kunskaperna om svenskt bistånd och riskerar att i förlängningen bidra till ett minskat stöd för internationellt bistånd. Att dessutom göra det i samband med en omfattande omläggning av svenskt bistånd är ett uppenbart demokratiskt problem.

Regeringen bör återställa informationsstödet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.3.2 Ett ökat egenfinansieringskrav

Regeringens strategi för utvecklingsarbete med det civila samhället för 2025–2029 innebär ett ökat egenfinansieringskrav. Det är en mycket oroväckande utveckling. För små organisationer innebär det en dubblering redan i år eller en tredubbling fr.o.m. nästa år. Flera av de mindre organisationerna har meddelat att de inte kommer att klara av att samla in de medel som behövs. Små civilsamhällesorganisationer riskerar att tvingas stänga ned. Deras långa och upparbetade relationer, särskilda expertis samt unika möjligheter att nå särskilda grupper riskerar att gå helt förlorade. Små civilsamhällesorganisationer tillför ett betydande mervärde till svensk internationell samverkan. Inte minst genom sina unika möjligheter att nå särskilda, ofta särskilt utsatta, grupper.

Regeringen bör återkomma med ett förändrat regelverk för finansiering i syfte att underlätta för mindre organisationer att bedriva biståndsverksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

⁴⁸ Giva Sverige, Svenskarnas givande 2025.

9.3.3 Antalet transaktionsled

Sidas utgångspunkt är att det i framtiden inte ska finnas mer än ett avtalsled efter Sidas avtalspartner, med viss möjlighet till två led i undantagsfall. Det drabbar organisationer som i dag använder sig av fler led. Många gånger är det helt nödvändigt med fler än ett led för att kunna nå lokala eller särskilt utsatta organisationer. Risken är att möjligheten till undantag tolkas så restriktivt att det i praktiken blir omöjligt att bedriva vissa typer av projekt.

Det kan vid en första anblick tyckas säkrare och mer effektivt att minimera antalet transaktionsled. I själva verket kan det vara tvärtom. Att överföra stora summor pengar till en lokal organisation med svaga strukturer i ett land med utbredd fattigdom är ett risktagande ur korruptionssynpunkt. På samma sätt kan instabila samhällsstrukturer och institutioner innebära att pengarna inte kommer fram. Erfarenheter från länder som Malaysia och Panama där myndigheterna stängt ner olika organisationers bankkonton är ett exempel. Det kan också vara så att partnerorganisationen ännu inte besitter den kapacitet och kompetens som behövs för att hantera större transaktioner och att ett av målen med samarbetet är att stärka upp de ekonomiska strukturerna. Därtill finns länder vars lagstiftning begränsar transfereringar som gör det svårt eller omöjligt att begränsa antalet led till ett enda. Sammantaget kan t.ex. en större regional partner eller annan part vara nödvändig för att pengarna ska hamna rätt och komma till största möjliga nytta.

Regeringen bör uppdra åt Sida att inte begränsa antalet avtalsled så som föreslagits. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.3.4 Forskningssamarbeten

Regeringen har också gjort nedskärningar i anslagen för forskningssamarbete och program för stöd till svenska studenter möjlighet till studier och examensarbeten i utvecklingsländer har upphört. Det innebär ett slag mot kunskapsutvecklingen både i fattigare länder och hemma i Sverige. Avgörande globala frågor om hur vi löser t.ex. livsmedelssäkerhet, hälsa, biologisk mångfald och klimatkrisen behöver lösas tillsammans. Det blir betydligt svårare med regeringens drastiska nedskärning. Sedan regeringen tillträdde har anslaget för forskningssamarbete via Sida mer än halverats. Forskningsbiståndet från Sverige har möjliggjort en kunskapsutveckling i länder som annars inte hade haft resurser att bygga en sådan kapacitet. Regeringens beslut går inte att tolka på något annat sätt än att man uppfattar forskning och högre utbildning som onödigt. Det är en djupt beklaglig inställning.

Regeringen bör återställa forskningsbiståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.3.5 Fredsrörelsen

Sverige behöver ett starkt civilsamhälle som kritiskt kan granska regeringens beslut och bidra till sakkunskap, analyser, debatt och engagemang. Regeringen har beslutat att kapa det statliga ekonomiska stöd som i nästan 100 år getts till svenska organisationer som arbetar för fred och nedrustning. Detta sker i en tid när säkerhetsläget är mer ansträngt än på länge och stora och avgörande säkerhetspolitiska beslut tas – beslut som kommer att få konsekvenser för Sveriges roll i världen under lång tid framöver.

Under 2023 uppgick stödet till drygt 20 miljoner kronor, fördelat på 18 organisationer. Det är i säkerhetspolitiska sammanhang en relativt liten summa men helt avgörande för de berörda organisationerna.

Stödet har fördelats via Folke Bernadotteakademin (FBA), och i regleringsbrevet för 2024 avskaffas stödet helt, med undantag för redan ingångna avtal. Det är svårt att inte tolka regeringens beslut som ett direkt angrepp på de kritiska röster som fredsrörelsen utgör.

Det är en allvarlig utveckling som riskerar att få långsiktiga konsekvenser för det demokratiska inflytandet och engagemanget. Att en regering drar undan stödet till organisationer som är kritiska mot regeringen är någonting vi är vana att se i länder med ett betydligt större demokratiskt underskott än i Sverige.

Regeringen bör omgående återinföra det avskaffade stödet till den svenska fredsrörelsen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör säkerställa långsiktig finansiering till fredsorganisationer och i syfte att upprätthålla ett starkt civilsamhälle som kan granska regeringens beslut och bidra till debatt och folkligt engagemang i försvars- och säkerhetspolitiska frågor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.4 Privatsektorbistånd

Regeringen är tydlig med att man vill stärka den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet ifrågasätter den prioriteringen, delvis p.g.a. bristerna i uppföljning och redovisning avseende privatsektorbiståndet. För att biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet att alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska

omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer.

Regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa den svenska politikens utvecklingsmål inom ramen för Sveriges arbete med Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inom Dac har det de senaste åren skett en vidgad definition av privatsektorbiståndet. Civilsamhället har varnat för att detta i förlängningen riskerar att urholka biståndet och omdirigera pengarna från fattigdomsbekämpning och hållbarhetsutveckling till kommersiella intressen. Det är samma väg som den svenska regeringen nu går.

Vänsterpartiet delar den oron och menar att en för bred definition av privatsektorbiståndet riskerar att leda till att biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. En viktig princip att värna när det gäller privatsektorbistånd är den om additionell effekt, som säger att bistånd endast ska ges via privat sektor om det finansierar satsningar som annars inte hade skett. En annan risk med privatsektorbistånd är att det leder till en ökad andel bundet bistånd, som binds till köp av varor och tjänster från företag i givarländerna. Sverige bör därför driva på för en återgång till ett mer restriktivt regelverk.

Regeringen bör verka för att Dac återgår till ett mer restriktivt regelverk vad gäller privatsektorbiståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.5 Stöd till partianknutna organisationer (PAO)

Sida ger stöd till de riksdagspartier som har bildat en partianknuten organisation i syfte att bedriva utvecklingssamarbete i andra länder. Målet är att bl.a. bidra till demokratiska, inkluderande och välfungerande politiska organisationer och ökad representation, delaktighet och inflytande. Som underlag ligger Sidas Strategi för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer 2023-2027.

Vänsterpartiet är delvis kritiskt till att partianknutna organisationer ska administrera biståndspengar. Vi kan dock se att stödet till de partianknutna organisationerna fyller en roll som annat bistånd har svårt att göra. Ett sådant system kräver dock största möjliga transparens och kvalitet i utförandet. Regeringen har ändrat reglerna för stödet så att det numera fördelas utifrån mandatfördelningen i riksdagen, med ett grundbidrag om två miljoner kronor per år och organisation. Förändringen kommer efter att Sverigedemokraternas PAO-organisation under flera år har nekats stöd på grund

bristande kvalitet. Att stödet görs om för att gynna ett enskilt parti är inte ansvarsfullt. Vänsterpartiet menar att stödet till partianknutna organisationer ska baseras på innehåll och kvalitet, inte riksdagsmandat.

9.6 Det multilaterala biståndet

Sverige är en stor givare av multilateralt bistånd. Av Sidas totala bistånd går ca. 40 procent till multilaterala organisationer. Sverige är den största givaren till flera av FN:s utvecklingsfonder och program. Bland de FN-organ som får mest svenskt bistånd finns UNDP, Unicef och UNHCR. Det finns en lång historia av starka relationer mellan Sverige och FN med dess institutioner samt en hög tilltro till deras förmåga att bedriva utvecklingsarbete.

Det multilaterala samarbetet och biståndet utmanas av nationalistiska och reaktionära strömningar runt om i världen. Att Sverige nu går samma väg och minskar kärnstödet sänder dåliga signaler till andra länder.

Det multilaterala biståndet är beroende av medlemsstaternas bidrag. Under senare år har flera fonder och program fått mindre pengar till kärnverksamheten då medlemsländerna i stället tenderat att öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar FN:s långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling. Trenden att villkora stödet till FN genom öronmärkta projekt behöver vändas. Kärnstödet behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt men också mer flexibelt. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt då organens beslutsfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest.

Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av de multilaterala biståndsgivarna och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN organen.

Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.7 Biståndet till Palestina och UNRWA

Den humanitära situationen i Gaza är katastrofal och förvärras för varje dag som går. FN har slagit fast att Israel begår folkmord i Gaza. Gaza har bombats till ruiner och hjälporganisationer vittnar om en fruktansvärd nöd där människor saknar tillgång till de mest basala förnödenheter. Rädda Barnen varnar för att alla barn i Gaza svälter eller är farligt nära svält. Människor tvingas återigen på flykt undan Israels bomber, trots att de inte har någonstans att fly. Behovet av stöd för att lindra nöd och minska svälten är enormt.

Den 19 december 2024 beslutade regeringen att avsluta det svenska kärnstödet till UNRWA. Detta trots att återkommande rapporter och granskningar av UNRWA konstaterar att organisationen fungerar väl och är en förutsättning för ett effektivt humanitärt bistånd i Gaza. Det mesta praktiska arbetet i Gaza när det gäller utdelning av mat, sjukvård och annat görs av UNRWA som har närmare 12 000 anställda i Gaza, medan organisationer som Action Aid, Rädda Barnen och Läkare utan gränser räknar sina respektive medarbetare i tiotal. Inget annat EU-land har gjort samma bedömning som den svenska regeringen. Det är bara USA som också har avbrutit allt stöd till UNRWA. Det är både oansvarigt och felaktigt.

När regeringen frös kärnstödet till UNRWA var det med hänvisning till att det israeliska parlamentet förbjudit UNRWA att verka i landet. Men Israel har ingen "beslutanderätt" om UNRWA, tvärtom har Israel som medlemsstat ansvar för att skydda FN. UNRWA har också ansvaret för de palestinska flyktingarna runt om i regionen, i Syrien, Libanon och Jordanien. Verksamheten är en del av Genèvekonventionen som säger att UNRWA enbart kan ersättas om det finns en annan motsvarande humanitär assistans på plats. UNRWA är inte ersättningsbart, utom av en framtida palestinsk statlig institution. Ingen annan organisation kan fylla det tomrummet.

Sverige bör omgående återupprätta och öka stödet till UNRWA. Läs mer i vår motion om Israels ockupation av Palestina och folkmord i Gaza (mot. 2025/26:V320).

Situationen på Västbanken blir allt svårare i skuggan av situationen i Gaza. Aggressiva bosättare trakasserar, fördriver och även dödar civila palestinier medan Israels polis och militär tittar på, eller till och med bidrar. Organisationer som främjar mänskliga rättigheter, jobbar fredsbyggande och dokumenterar övergrepp behöver mer stöd, inte mindre. Det är därför djupt beklagligt att Sverige dragit in stödet till en rad av dessa organisationer. Särskilt allvarligt är att stödet till det ekumeniska följeslagarprogrammet dragits in. De ekumeniska följeslagarna administreras av

kyrkornas världsråd och Sverige har under lång tid varit en av de främsta givarna. Följeslagarna följer barn till skolan, dokumenterar övergrepp och bistår palestinier vid olivskörden och mycket mer.

Sverige bör snarast återupprätta stödet till det ekumeniska följeslagarprogrammet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör snarast återupprätta stödet till organisationer i Palestina och Israel som jobbar för demokrati, fred och mänskliga rättigheter och som fått sina bidrag indragna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Tony Haddou (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Isabell Mixter (V)